

บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

นางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ.2556

Developmental Roles of Lifelong Learning Resources of Non-Formal
and Informal Education Centre Directors in Rayong Province

Miss Anongnach Liemrudee

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Administration

School of Educational Studies

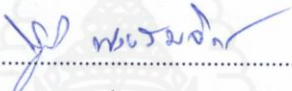
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ   บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยความสะดวก
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง
ชื่อและนามสกุล   นางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี
แขนงวิชา   บริหารการศึกษา
สาขาวิชา   ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พ่วงสมจิตร

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2556

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พ่วงสมจิตร)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. เข้มทอง ศิริแสงเลิศ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษา **ค้นคว้าอิสระ** บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง
ผู้ศึกษา นางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมมฤดี รหัสนักศึกษา 2542301896
ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พวงสมจิตร ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง (2) เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม และ (3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยองในปี 2556 จำนวน 104 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเที่ยง .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าขนาดอิทธิพลของโคเฮน

ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน (2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง พบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นแตกต่างในระดับน้อย ยกเว้นกลุ่มประธานกรรมการสถานศึกษาที่มีความเห็นแตกต่างกับกลุ่มผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกลุ่มครูศูนย์การเรียนชุมชนในระดับปานกลาง (3) ปัญหาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ได้แก่ กำหนดนโยบายไม่ชัดเจน ไม่จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และไม่นำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดทำแผนงานให้ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบในการสำรวจ ตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม และนำผลจากการประเมินไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ บทบาทในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Independent Study title: Developmental Roles on Lifelong Learning Resources of Non-Formal and Informal Education Centre Directors in Rayong Province

Author: Miss Anongnach Liemrudee; **ID:** 2542301897;

Degree: Master of Education (Educational Administration);

Independent Study advisor: Dr. Choochart Phuangsomjit, Associate Professor;

Academic year: 2013

Abstract

The objectives of this research were (1) to study developmental roles on lifelong learning resources of non-formal and informal education centre directors in Rayong province, (2) to compare the developmental roles on lifelong learning resources of non-formal and informal education centre directors in Rayong province, classified by group of respondents, and (3) to study the problems and recommendations on development of lifelong learning resources of non-formal and informal education centre directors in Rayong province.

The population of this study consisted of 104 directors and staff members of non-formal and informal education centres in Rayong province in the year 2013. The instrument used in this research was a 5-scale rating questionnaire, developed by the researcher, with reliability coefficient of .98. Statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation, and Cohen's effect size value.

Research findings were as follows: (1) the overall as well as by-aspect developmental roles on lifelong learning resources of non-formal and informal education centre directors in Rayong province were rated at the high level; (2) comparison results of the roles on development of lifelong learning resources of non-formal and informal education centre directors in Rayong province as perceived by different groups of respondents showed differences at the low level in the perceptions of the majority of different group members, with the exception of the school board chairpersons group which had difference at the moderate level in their perception from the perceptions of the non-formal and informal education centre directors group, the teachers and educational personnel group, and the community learning center teachers group; and (3) the main problems regarding developmental roles on lifelong learning resources of non-formal and informal education centre directors in Rayong province included the formulation of unclear policy, the lack of registration record on lifelong learning resources, the lack of clear purposes in follow-up of lifelong learning resource usage, and the lack of application of evaluation results in learning resources development; while the recommendations were the following: there should be clear operational plans; staff members should be assigned to be in charge of the survey, monitoring and follow-up of lifelong learning resources usage on a continuous basis; people should be encouraged to participate in monitoring and follow-up activities; and evaluation results should be applied for learning resources development.

Keywords: Development role, Lifelong learning resource,
Non-formal and informal education centre

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ว่าอิสระฉบับนี้ ประสบความสำเร็จได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์เพราะความรู้ที่ได้จากแขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูชาติ พ่วงสมจิตร อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้กำลังใจ คำแนะนำ หลักการ แนวคิดตลอดจนกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาเสียสละเวลาช่วยเหลือตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ และขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามอย่างดียิ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์สาขาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนนักศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

อนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี

ตุลาคม 2556

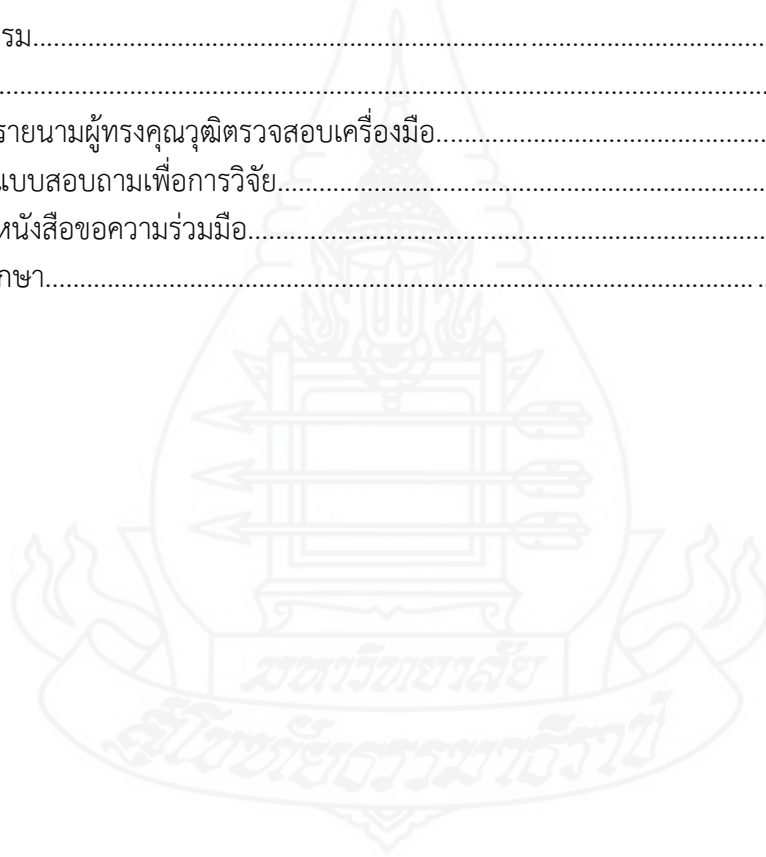

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
การศึกษาตลอดชีวิต.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	18
บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	31
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	58
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	62
การวิเคราะห์บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	63
การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ตลอดชีวิต.....	70
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	74
สรุปผลการวิจัย.....	74
อภิปรายผล.....	78
ข้อเสนอแนะ.....	83
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก.....	91
ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ.....	92
ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	97
ค หนังสือขอความร่วมมือ.....	104
ประวัติผู้ศึกษา.....	113

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละข้อมูลตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....62
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต.....63
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต.....64
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของครูต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต.....65
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของครูต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต.....66
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้.....67
ตารางที่ 4.7	แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่คะแนนความเห็นของผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำนวณหาขนาดอิทธิพล (Effect Size).....68
ตารางที่ 4.8	ปัญหาและข้อเสนอแนะในภาพรวมของผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ที่มีต่อบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงตามความถี่.....70

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.9	ข้อเสนอแนะในภาพรวมของผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยองที่มีต่อ บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงตามความถี่.....72

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
ภาพ 2.1 การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้.....	40
ภาพ 2.2 การบริหารแหล่งการเรียนรู้ตามวงจรเต็มมิ่ง.....	41

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งหรือที่รวมสาระความรู้ อาจเป็นสถานที่ ศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร สาระความรู้ และบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งที่มีความรู้อย่างมหาศาล มีอยู่ทุกที่ ทุกเวลามีคุณค่า น่าสนใจ และกระจายอยู่รอบตัว ทุกส่วนของสังคมสามารถเป็นได้ทั้งผู้ให้ความรู้และผู้รับความรู้ ซึ่งหากมีส่วนร่วมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ก็สามารถส่งผลให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ได้ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ตามศักยภาพและโอกาสตามความสามารถ เป็นสถานที่ที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนได้ตลอดเวลา โดยจะเรียนรู้ได้อย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ แหล่งการเรียนรู้จึงเป็นที่เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในสังคม

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งความรู้ หรือสังคมแห่งภูมิปัญญา มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ซึ่งเป็นกระบวนการ ที่เริ่มต้นจากบุคคลที่มีการเรียนรู้ และใช้การเรียนรู้นั้น ปฏิรูปตนเอง ด้วยการรับประสบการณ์ใหม่จากการศึกษาทุกระบบสำหรับการบรรลุถึงพัฒนาส่วนบุคคล สังคมและวิชาชีพตลอดช่วงวัย (กฤษชรี คำชาย และคณะ : 2551) รวมถึงการศึกษาตลอดชีวิต (lifelong education) ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ให้ความหมายว่า เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แนวคิดทฤษฎีการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ดังกล่าว สรุปได้ว่า การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้เป็นกระบวนการพัฒนา ส่งเสริม รวมทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและทางเลือกที่จะเข้าถึงการเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม การ สื่อ เทคโนโลยี องค์กรความรู้ และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ นอกจากนั้นยังครอบคลุมถึงการพัฒนาระบบการเรียนรู้ทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้จากสังคมสิ่งแวดล้อม การพัฒนาวิธีการเรียนรู้ให้เข้มข้น ตลอดจนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยกระบวนการดังกล่าวเกิดจากความร่วมมือจากองค์กรทุกระดับทุกภาคส่วนของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสถาบันหลักของสังคม สอดคล้องกับหลักการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่กำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 3 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2553:18-19)

แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของประชาชน ตามที่ นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี 2548:24) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า 1) เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศ และวัย 2) เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้

3) เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริงได้ 4) เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้น และยังมีของจริงให้เห็นเช่น ศึกษาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ จากงานนิทรรศการ และ 5) เป็นการให้ข่าวสาร และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมเพื่อเกิดการยอมรับสิ่งใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆ หรือมีมุมมองใหม่ๆ ได้

จากความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 มาตรา 25 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ รัฐจะดำเนินการให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ให้ ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา และทุกสถานที่ โดยมีแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถถือถือการปฏิรูปการเรียนรู้ให้ได้ผล ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 : คำนำ) ได้กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ระบุว่ารัฐบาลมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ 1) พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ 2) พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ 3) พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และ 4) พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการยุคใหม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ ซึ่งก็คือแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 11 เพื่อประโยชน์ในการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ เช่น แหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ (2) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคีเครือข่าย ได้รับโอกาสในการจัดสรรทรัพยากรและเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการดำเนินงาน

ชัยศ อิมสุวรรณ์ (2554) ได้เสนอแนะการส่งเสริมการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ บทบาทของรัฐในการส่งเสริมการดำเนินงานด้านการศึกษาของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดำเนินการได้หลายวิธีการ คือ (1) การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม โดยตั้งเป็นกองทุนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ทุนเบื้องต้นสำหรับแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ใช้จัดกิจกรรม (2) การสนับสนุนด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดทำแนวทางการดำเนินงานเพื่อชี้แนะให้ผู้รับผิดชอบแหล่งการเรียนรู้มีแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งอาจรวมถึงการร่วมกันพัฒนามาตรฐานคุณภาพการให้บริการด้วย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (3) การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อร่วมกันสร้างนักการศึกษาตามอัธยาศัยให้กระจายอยู่ในทุกแหล่งการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้บุคคลที่เข้ามาในแหล่งการเรียนรู้ได้เกิดการเรียนรู้ที่สะดวกขึ้น และ (4) การสนับสนุนโดยการสร้างเครือข่ายการให้บริการร่วมกัน ระหว่างแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อกระจายการบริหารให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และเสริมประสิทธิภาพการบริการซึ่งกันและกัน และ อาชัญญา รัตนอุบล (2548: บทสรุปผู้บริหาร) ให้

ข้อเสนอแนะในการจัดแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่การสนับสนุนด้านวิชาการโดยการตั้งหน่วยงาน เพื่อรับผิดชอบด้านการจัด การศึกษาแก่ประชาชน การอบรมบุคลากรภายในให้สามารถจัด การศึกษาได้ และการหางบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีประสิทธิภาพในอนาคต รวมทั้งต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และสนับสนุน การศึกษาตลอดชีวิต โดยพัฒนาให้เป็นเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดให้สวนสาธารณะมี ความสนุกสนาน มีชีวิตชีวาโดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ วิจัยและ พัฒนา และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ในจังหวัดระยอง มีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่หลากหลาย ทั้งแหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะภูมิปัญญา มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพต่างๆในท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่หรือวัตถุสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น วัด สถานที่ท่องเที่ยว สวนผลไม้ สวน สมุนไพร โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม เช่น กิจกรรมของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สวนสมุนไพร แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร เป็นต้น และแหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุ อุปกรณ์ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งที่เป็นของหน่วยงานเอกชนสร้างจัดทำขึ้น และในความ รับผิดชอบของหน่วยงานรัฐบาล

แต่ในปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในจังหวัดระยองทั้งส่วนของภาคเอกชน และที่ ภาครัฐสนับสนุนในการจัดตั้ง ยังไม่ได้รับการพัฒนา รวบรวมข้อมูล และนำมาจัดระบบให้มีความ พร้อมต่อการให้บริการแก่ประชาชน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนที่สนใจ ได้ ศึกษาเรียนรู้ ซึ่งศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดระยอง เป็น สถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ มีบทบาทในการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จึงต้องเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในจังหวัด ระยองให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับนักศึกษา และสำหรับประชาชนทั่วไปที่สนใจ เพื่อนำไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และในปัจจุบันประชาชนยังขาดความรู้ว่าจะใช้ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างไร และในบทบาทหน่วยงานสถานศึกษาของรัฐที่จะต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประชาชนทั่วไปได้รู้จักและ ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้

และจากบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอในจังหวัดระยอง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษา ต่อเนื่องและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีการนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ที่ต้องร่วมงานกับชุมชน ภาศิเครือข่ายในการจัดกิจกรรม และตามบทบาทหน้าที่ที่สำนั กงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีการ บริหารจัดการตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2545 ข้อ 1) ด้านวิชาการ ในข้อ (8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ดังนั้น ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดระยองจึงมีบทบาท ในการส่งเสริมให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีคุณภาพ สามารถให้ความรู้ แก่ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์แก่ประชาชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ การจัดการกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ประชาชนทั่วไปได้รับ การศึกษาและเพิ่มเติมความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงชีวิตให้ ก้าวหน้าและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการ เรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงาน จากบุคคล ครอบครัว ชุมชน สื่อ แหล่งความรู้ซึ่งสามารถเรียนรู้ ได้ตลอดชีวิต ซึ่งผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นบุคคลที่มี บทบาทสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงต้องการศึกษาว่าผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยองอย่างไร เพื่อนำผลจากการวิจัยใน ครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในจังหวัดระยองต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

2.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบ สอบถาม

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

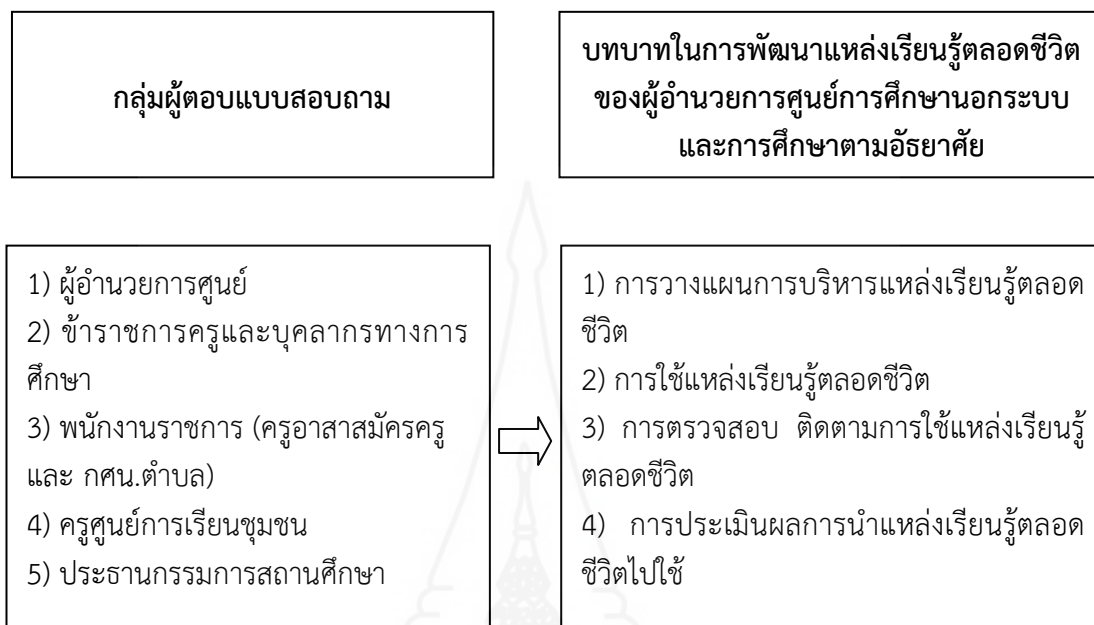
3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยมุ่งศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ผู้วิจัยจึงนำแนวทางการบริหาร แหล่งเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546 : 3) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยปรับใช้ให้เข้ากับ บริบทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

แสดงในภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน มีความเห็นแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำนวน 104 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการศูนย์ 8 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 10 คน พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) 50 คน ครูศูนย์การเรียนชุมชน 28 คน และประธานกรรมการสถานศึกษา 8 คน โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากรทั้งหมด

5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

5.2.1 กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งจำนวน 5 กลุ่มได้แก่

- 1) ผู้อำนวยการศูนย์
- 2) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

- 3) พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัครครู และ กศน.ตำบล)
- 4) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- 5) ประธานกรรมการสถานศึกษา

5.2.2 บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ตามแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจร เดมมิ่งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน. 2546 : 3) โดยปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

5.3 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วง เดือน พฤษภาคม 2556

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

6.1 แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง สถานที่ที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ สถาบัน หน่วยงาน และวัสดุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น เทคโนโลยี สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กิจกรรม ประเพณีหรือ การดำรงชีวิตในชุมชน ในท้องถิ่น เป็นแหล่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ตามศักยภาพ และโอกาส ตามความสามารถ โดยจะเรียนรู้ได้อย่างไม่เป็นทางการ เป็นที่เรียนของการศึกษาตาม อัธยาศัย ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในสังคมบุคคลสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ด้วยตนเอง และเชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิตประจำวัน

6.2 บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำ ของผู้อำนวยการศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่งของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546 : 3) เป็น กรอบแนวคิดในการศึกษา โดยปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

6.2.1 การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรม กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ และมีการแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจน เป็นระบบ เพื่อเป็นการวางแผนดำเนินการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.2 การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การปฏิบัติงานในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ สํารวจแหล่งเรียนรู้และจัดทำข้อมูล สารสนเทศอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

6.2.3 การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ ติดตาม รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบ ติดตามกระบวนการปฏิบัติงานการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นขั้นตอน

6.2.4 การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ หมายถึง การประเมินผลสรุปผล และรายงานผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป

6.3 กลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อํานวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีดังนี้

6.3.1 ผู้อํานวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อํานวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดระยองในปี 2556

6.3.2 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดระยองในปี 2556

6.3.3 พนักงานราชการ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน และ ครู กศน.ตำบลที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดระยองในปี 2556

6.3.4 ครูศูนย์การเรียนชุมชน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งครูศูนย์การเรียนชุมชน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดระยอง ในปี 2556

6.3.5 ประธานกรรมการสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดระยอง ในปี 2556

6.4 ปัญหาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามพบในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อํานวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

7.1 ผลการวิจัยสามารถนำไปแนวทางในการกำหนดบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีบทบาทที่
ชัดเจน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

7.2 ผลการวิจัยทำให้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ของจังหวัดระยองนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ตลอดชีวิตเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.3 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ในจังหวัดระยอง และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง โดยทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต

- 1.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.2 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.3 หลักการและแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต
- 1.4 การจัดการศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัยกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

2. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

- 2.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2.3 วัตถุประสงค์ของการตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2.4 ประเภทของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2.5 ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2.6 การกำหนดนโยบายในการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2.7 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. บทบาทของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

- 3.1 ความหมายของบทบาท
- 3.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
- 3.3 บทบาทของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
  - 3.3.1 บทบาททั่วไป
  - 3.3.2 บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
    - 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
    - 2) การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
    - 3) การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
    - 4) การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การศึกษาตลอดชีวิต

1.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ ดังนี้

สุมาลี สังข์ศรี (อ้างถึงใน อาชญญา รัตนอุบล และคณะ 2548 (ก):12) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึงภาพรวมของการศึกษาทุกประเภทที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของบุคคลและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุม การศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ จากทุกแหล่งความรู้ในชุมชนและสังคม และเกิดขึ้นได้ทุกที่ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตและผสมผสานกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล

สุนทร สุนันท์ชัย (2545 (ก): 11) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การจัดกระบวนการอันบังเกิดผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลซึ่งอาจทำโดยวิธีการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ เพื่อมุ่งให้คนเราได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่ตลอดเวลาในปัจจุบัน และพัฒนาต่อไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษาลักษณะนี้ ผู้เรียนจะต้องมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะต้องวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง

ฟอร์ (Faure อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี 2548:19) กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิตว่า การศึกษาตลอดชีวิต ครอบคลุมการศึกษาทุกลักษณะ ทุกรูปแบบ เป็นการศึกษาโดยรวมทั้งหมดไม่ว่าจะมองการศึกษาในส่วนตัว หรือการศึกษาลักษณะใดล้วนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งสิ้น การศึกษาตลอดชีวิตไม่ได้เป็นระบบการศึกษา แต่เป็นหลักการจัดการศึกษา ซึ่งรวมการศึกษาทุกระบบ ทุกหน่วยทุกแหล่งไว้ด้วยกันทั้งหมดและเป็นการพัฒนาการศึกษาในทุกส่วน

ซิมป์สัน และคณะ (Simpson and other อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี 2548:19) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตไม่เป็นเพียงแนวคิดเท่านั้น แต่เป็นแนวปฏิบัติ เป็นปรัชญาเป็นยุทธวิธี เพื่อความเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการศึกษา สังคมแห่งการเรียนรู้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี 2548:19-20) ได้กล่าวโดยสรุปว่า มนุษย์จำเป็นต้องมีการศึกษา และจำเป็นต้องศึกษาไปจนตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะชีวิตต้องการดำรงอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงาม การดำรงอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงามนั้น เป็นสภาพที่ชีวิตต้องทำให้เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคล ต้องเผชิญกับการบีบคั้น จำกัด ขัดขวาง ที่จะสกัดกั้นไม่ให้ไปสู่ผลดังกล่าว ซึ่งเรียกว่า “ทุกข์” สิ่งที่ต้องทำคือ พัฒนาคนขึ้นไปให้มีความรู้ ให้มีสิ่งที่เรียกว่า ปัญญา ให้มีวิชา พร้อมทั้งความสามารถอื่นๆ ที่จะช่วยให้แก้ปัญหาได้ เมื่อแก้ปัญหาได้ ก็คือ ดับทุกข์ได้ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต เมื่อศึกษาดีแล้วก็แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยดีและเจริญงอกงาม เข้าถึงจุดหมายที่พึงต้องการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่า เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการผสมผสาน

ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน.(2551: 17) ให้ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลตลอดช่วงชีวิตของผู้นั้น อันเป็นผลมาจากกระบวนการ พัฒนาสติปัญญาโดยครอบคลุมการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม

ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ (2555:10) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการจัดเตรียมกระบวนการหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตลอดชีวิต

จากความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความหมายได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การจัดการศึกษาผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้ปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิตของบุคคลและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล ครอบคลุมการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาแบบไม่เป็นทางการจากทุกแหล่งความรู้ในชุมชนและสังคม และเกิดขึ้นได้ทุกที่ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับชีวิตและผสมผสานกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคล เป็นกระบวนการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ในรูปแบบของการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพ โดยบุคคลนั้นจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต

ครอปเลย์ (Cropley อ้างถึงใน สุนทร สุนันท์ชัย 2545(ข):15) ว่าการศึกษาตลอดชีวิต มุ่งสร้างคนให้เป็น “คนใหม่” (new man) มีความอยากรู้อยากเห็นตลอดชีวิต มีทักษะความสามารถที่จะเรียนตลอดชีวิตได้ มองเห็นลำดับความสำคัญของสิ่งต่างๆ และสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล มีจิตใจที่เป็นประชาธิปไตย

ประชิด เขยกิจวงศ์ (อ้างถึงใน อาชญญา รัตนอุบล และคณะ 2548(ข):18) กล่าวถึงว่า การดำเนินงานการศึกษาตามแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิต โดยบุคลากรทางการศึกษาสามารถอาศัยแนวทางจากหลักการสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตในการจัดการศึกษาได้อย่างกว้าง 5 ประการ คือ

1. จะต้องมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมโดยรวม
2. ควรระดมทรัพยากรท้องถิ่นรวมทั้งสื่อมวลชนมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ให้ได้มากที่สุด
3. ส่งเสริมให้บุคคลแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

4. ขยายขอบเขตของการศึกษาเพื่อให้บริการแก่มวลชนได้ทั่วถึงอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาตามหลักการประชาธิปไตย

5. ประสมประสานกิจกรรมการศึกษาทุกรูปแบบเข้ากับการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกัน เพื่อช่วยให้บุคคลและสังคมได้พัฒนาอย่างเต็มที่

สุมาลี สังข์ศรี (อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ 2548(ข):14-15) ได้สรุปความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีโอกาเรียนรู้อะไรทุกช่วงชีวิต
  2. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค อย่างเท่าเทียมกัน
  3. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพการดำเนินชีวิตจริง เพราะการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการศึกษากับชีวิต
  4. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้
  5. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับการงาน ช่วยให้บุคคลสามารถเลือกอาชีพและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์กับสภาพที่เปลี่ยนแปลง
  6. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีความรู้ ทักษะที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
  7. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีอิสระในการเรียนรู้อะไรสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับระดับความสามารถของตนเอง
  8. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ
  9. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถพึ่งพาตนเองได้และนำตนเองได้ในการเรียนรู้
  10. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้พัฒนาตนเอง ตลอดทุกช่วงชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม
  11. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้มีโอกาสในการศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง
  12. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลและองค์กรในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
  13. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- การศึกษานอกโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับคนทั่วไป

สำนักงาน กศน. ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 นโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ข้อ 3.5 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในชุมชน 1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนโดยใช้ กศน.ตำบล/แขวง ที่ดำเนินการแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับองค์กรชุมชนอื่นๆ อย่างกว้างขวาง 2) ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยการจัดทำแผนชุมชน จัดเวทีชาวบ้าน การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน 3) ส่งเสริมให้มีการบูรณาการความรู้ในชุมชนให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรต่างๆ ของ กศน. โดยคำนึงถึงการประกอบอาชีพ และการมีงานทำของผู้เรียนที่แท้จริง เพื่อประโยชน์ในการมีงานทำและการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ 4) ส่งเสริมให้มีการขยายและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการสืบสานและการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยให้มีการจัดทำและเผยแพร่สื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชน 5) พัฒนาศักยภาพและส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญองค์ความรู้ด้านต่างๆ เป็นแหล่งการเรียนรู้ และนักจัดการความรู้ที่สำคัญของชุมชน

สรุปได้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีโอกาสนเรียนรู้ทุกช่วงชีวิต เสมอภาค อย่างเท่าเทียมกันสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เลือกลงและพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์กับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป และช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 หลักการและแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต

จากการประชุมกลุ่มย่อยในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง นโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543:51-52) ในเรื่อง หลักการของการศึกษาตลอดชีวิต ที่ประชุมกลุ่มย่อยได้สรุปหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต รวม 13 หลักการ คือ

- 1) หลักความจำเป็นต้องทำ ให้ทุกคนตระหนักว่าการศึกษาตลอดชีวิตเป็นงานจำเป็น
- 2) หลักความเชื่อมั่น ต้องเชื่อมั่นว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดก็ตาม
- 3) หลักความครอบคลุม การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาทุกประเภททุกระดับ
- 4) หลักความเสมอภาค ประชาชนทุกคนควรได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเสมอภาคกันทุกรูปแบบ โดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องเพศ อายุ ร่างกายสติปัญญา อาชีพ พื้นฐานการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
- 5) หลักการผสมผสาน ในแต่ละช่วงอายุ บุคคลควรได้รับการศึกษาหลายรูปแบบผสมผสานกัน เพื่อการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

6) หลัก การเทียบโอนควรให้มีการเทียบโอนหลักฐานการศึกษาหรือการเรียนรู้กันได้ ทั้งในการศึกษาประเภทเดียวกัน และระหว่างการศึกษาทั้งสามประเภทเพื่อให้บุคคลมีโอกาสดูศึกษา ต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถเลือกเรียนด้วยการศึกษาประเภทใดก็ได้ตามความต้องการ

7) หลักความหลากหลายและเป็นประชาธิปไตย ควรจัดบริการการศึกษาที่หลากหลาย มีสาขาวิชาและกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนและฝึกฝนอย่างอิสระตามความต้องการ ความสนใจ และความถนัด

8) หลักความยืดหยุ่น สร้างความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ ทั้งในประเด็น ของวิธีเวลา และสถานที่

9) หลักความต่อเนื่อง การจัดการศึกษาตลอดชีวิตควรจัดอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอมี แหล่งการเรียนรู้บริการโดยสนองความประสงค์ของผู้เรียนได้เพียงพอ การเรียนรู้ควรเกิดขึ้นได้ทุก เวลา ทุกสถานที่

10) หลักความกลมกลืนและสัมพันธ์กับชีวิต ควรจัดการศึกษาให้สัมพันธ์โดยตรง และกลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชน เพื่อให้ทุกคนตระหนักชัดว่าการศึกษเป็นส่วน หนึ่งของวิถีชีวิต

11) หลักในการแสวงหาความรู้ กระบวนการเรียนรู้มุ่งให้ความสำคัญแก่ตัวผู้เรียน หรือบุคคลเป็นหลัก จึงส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาเต็มศักยภาพ ให้กำหนดหรือเลือกวิธีการเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับตนเอง และรู้วิธีแสวงหาความรู้ที่ก่อประโยชน์สร้างสรรค์

12) หลักความสำคัญของครอบครัวและชุมชน ครอบครัวและชุมชนเป็นแหล่งการ เรียนรู้ที่สำคัญทั้งด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ฯลฯ

13) หลักการมีส่วนร่วม การศึกษาตลอดชีวิตจะประสบผลสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือ ของทุกฝ่าย ทั้งจากสถาบันการศึกษาและแหล่งความรู้ทุกประเภท

ในเรื่องของหลักการศึกษาดูตลอดชีวิต ได้มีนักการศึกษาค้นคว้าไว้มาก ผู้วิจัยจึงขอเสนอ แนวคิดของสุมาลี สังข์ศรี (2543:6-8) ที่ได้ศึกษาประมวลแนวความคิด หลักการ และข้อเขียนของนัก การศึกษาหลายๆ ท่านที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดูตลอดชีวิต สามารถสรุปหลักการของการศึกษาดูตลอด ชีวิตได้ดังนี้

1. เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์
2. บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต
3. การศึกษามีได้สิ้นสุดเมื่อจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา
4. เป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด
5. เป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกันทั้งในแนวตั้งและแนวนอน
6. เน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา
7. มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย
8. มีความเป็นประชาธิปไตย หรือให้อิสระแก่ผู้เรียน
9. สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้
10. ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้
11. ให้ศึกษาเรียนรู้สิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิต

12. บ้านเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิต
13. ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
14. ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า ในเรื่องหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต คือการศึกษาที่บุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ในทุกช่วงเวลาของชีวิตและในทุกสถานที่ ตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะครอบครัว การศึกษาทุกประเภททุกระดับ มีความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา มีวิธีการเรียนรู้ที่ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตและมีเนื้อหาสาระ สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตทุกคนมีอิสระเลือกในสิ่งที่ต้องการ จะเรียนรู้จนเต็มศักยภาพ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมทั้งทักษะของการแสวงหาความรู้หรือมีเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ทั้งเป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกันทั้งในแนวตั้งและแนวนอน เน้นความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษา มีความยืดหยุ่นและหลากหลาย มีความเป็นประชาธิปไตยให้อิสระแก่ผู้เรียน สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ศึกษาเรียนรู้สิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิต บ้านเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาตลอดชีวิต ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

1.4 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทยมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2441 ซึ่งในปัจจุบันมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดขึ้นจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 เป็นกฎหมายทางการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีการเปิดทางสำหรับรูปแบบการศึกษาใหม่ๆ ตั้งแต่โรงเรียนในบ้านศูนย์การเรียน ในวัด ในโรงเรียน ในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่สอดคล้องกับแนวคิด ความเท่าเทียม ทัวถึงการมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม รวมทั้งมีสาระที่สำคัญคือการพัฒนาให้เกิดความหลากหลายของการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษาตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น เสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6 กำหนดให้การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักดังต่อไปนี้ 1) การศึกษานอกระบบ (ก) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางทั่วถึง เป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน (ข) การกระจาย

อำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ 2) การศึกษาตาม อัยาศัย (ก) การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุก กลุ่มเป้าหมาย (ข) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา (ค) การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็น คุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (2552) เรื่อง การกำหนดอำนาจและหน้าที่ของ สถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มีอำนาจและหน้าที่ตามข้อ (2) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยและข้อ (5) จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สุรกุล เจนอบรม (อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ 2548 (ก): 19-21) กล่าวถึงผลกระทบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีต่อบทบาทการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในอนาคต ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของตนเอง
3. ต้องการพัฒนาระบบและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
4. มีลักษณะการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาลงไปในระดับท้องถิ่น
5. มีระบบมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาในทุกระดับประเภท
6. มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
7. เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสังคมต่างๆ
10. จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ผู้ที่พลาด ขาด ด้อยโอกาสทางการศึกษา
11. จัดการศึกษาต่อเนื่อง และส่งเสริมการจัดการศึกษาของเครือข่าย
12. ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและมีศักยภาพในการจัดการศึกษา
13. สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดแหล่งวิทยาการในชุมชน
14. มีส่วนสำคัญในการช่วยรักษาวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานของสังคมไทย โดย ต้องช่วยเสริมสร้างความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจที่ทันสมัยกับคุณค่าแบบไทย

ประเสริฐ บุญเรือง (2555: 6-7) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบาทบัญญัติในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาระบบและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นแนวคิดในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีหลักการดังนี้ 1) เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคทาง การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง 2) สนองความจำเป็นและ ความต้องการในการเรียนรู้ของบุคคลและชุมชน 3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตลอดชีวิต อย่างต่อเนื่องและ 4) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมเป็นภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การศึกษาตลอดชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้ 1) บุคคลต้องได้รับโอกาสในการรับการศึกษาตลอดชีวิตที่ มีคุณภาพ เท่าเทียม และเสมอภาค จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับ ความ ต้องการของตนเอง 2) จัดการศึกษาที่ครอบคลุมทั่วถึงทุกคนในแต่ละช่วงวัยตลอดชีวิต 3) บุคคลได้รับ

การพัฒนาเต็มตามศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งมีแนวทางในการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความถนัด ความสนใจ ความแตกต่างของบุคคล และมีรูปแบบที่เหมาะสมตามสภาพและความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย 2) การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ 3) ภาคีเครือข่ายการศึกษาตลอดชีวิต มีส่วนร่วมในการเสนอแนะในการจัดการศึกษารวมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา 4) ผู้เรียน/ผู้รับบริการสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) ผู้เรียน/ผู้รับบริการมีเจตคติ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 3) ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีเพื่อให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการสร้างสรรค์และพัฒนาการที่ยั่งยืน

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ ดังนี้ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดความรักในการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และ 5) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์หอศิลป์ สวนสัตว์

สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบาทบัญญัติในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาลดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระและกระบวนการ การเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง บุคคลต้องได้รับโอกาสในการรับการศึกษาตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ เท่าเทียม และเสมอภาค จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของตนเองจัดการศึกษาที่ครอบคลุมทั่วถึงทุกคนในแต่ละช่วงวัยตลอดชีวิต และบุคคลได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

2. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการสาขาต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาเรียนรู้ของบุคคลจะจำกัดอยู่แต่ในสถานศึกษาอย่างเดียวไม่ได้ ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นแหล่งการเรียนรู้ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวง หาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพร้อม ฉะนั้นแหล่งการเรียนรู้ ก็คือแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

แหล่งการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น แหล่งสื่อการสอนชุมชน แหล่งความรู้ แหล่งทรัพยากรชุมชน แหล่งวิทยาการในชุมชน แหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น แต่ความหมายเหล่านี้มีความใกล้เคียงกัน ซึ่งในที่นี้ขอเสนอความหมายของแหล่งการเรียนรู้ ในแนวทางเดียวกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความหมายดังนี้

ชัยยศ อิมสุวรรณ (2544 (ก):22) ได้นำเสนอไว้อย่างน่าสนใจว่า แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ

(1) แหล่งเรียนรู้ที่จัดไว้เพื่อวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

(2) แหล่งเรียนรู้ที่จัดไว้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นเป็นหลัก โดยมีหรือไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ เช่น หอศิลป์ ศูนย์กีฬา และนันทนาการ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ เป็นต้น

ศิริพร กองแก้ว (2548 : 19) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ ความรู้ทางวิทยาการต่างๆ ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญ ได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญอย่างมาก เป็นทั้งแหล่งการศึกษา การเรียนรู้ การปลูกฝัง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิด ค่านิยม และสร้างเสริมวิทยาการและประสบการณ์ต่างๆ

สุมาลี สังข์ศรี (2548:24) ได้สรุปว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล สารสนเทศ สถาบัน หน่วยงาน และวัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้น เทคโนโลยี สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กิจกรรม ประเพณีหรือการดำรงชีวิตในชุมชน ในท้องถิ่นที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเพราะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

จากการที่มีผู้กล่าวถึงความหมายของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และแหล่งการเรียนรู้ไว้หลายความหมาย สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังครอบตัวทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งความรู้ที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นสถานที่ที่จะให้ความรู้ได้ตลอดเวลา เป็นแหล่งที่มีความรู้อย่างมหาศาล เป็นแหล่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ตามศักยภาพ และโอกาส ตามความสามารถ โดยจะเรียนรู้ได้อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นที่เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัย

2.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึง ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาและประมวลแนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนพบว่า แหล่งเรียนรู้มีลักษณะหลากหลายผสมผสานซึ่งสามารถจัดเข้าได้หลายประเภทของแหล่งเรียนรู้ และมีอยู่มากมายรายล้อมรอบตัวเราอยู่ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้หลากหลายรูปแบบ เช่น

โนลส์ (Knowles,1962: 42-60 อ้างใน William Griffith 1970 : 174) เห็นว่าแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนนั้นเป็นแหล่งจัดกิจกรรมหรือก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น นอกเหนือไปจากสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อบริการแก่ชุมชน

ปีเตอร์สัน (Peterson, 1980:18-21) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า

1) แหล่งการเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ เช่นสถานศึกษาต่างๆ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2) แหล่งการเรียนรู้ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้โดยไม่ตั้งใจ (Unintentional learning) เช่น บ้าน ที่ทำงาน สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมต่างๆ คือแหล่งประชากร แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งรัฐศาสตร์ แหล่งทรัพยากร แหล่งอุตสาหกรรม แหล่งธุรกิจ แหล่งสถานที่สำคัญ แหล่งการคมนาคม แหล่งการสื่อสาร แหล่งการอนุรักษ์ แหล่งศาสนา แหล่งกลุ่มชาติพันธุ์ แหล่งสาธารณสุข แหล่งบริการสวัสดิการ แหล่งศิลปะต่างๆ แหล่งปัญหามลพิษ แหล่งปัญหาเฉพาะกรณี สภาพความปลอดภัย และแหล่งอนาคต

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533) กล่าวถึง ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ว่า

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศ และวัย

2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนในระบบ

3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ความรู้จากแหล่งกำเนิด เช่น สถานศึกษา โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศาสนสถาน พันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่างๆ ถึงแหล่งที่อยู่อาศัยในป่า

4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงลงมือปฏิบัติจริงได้ เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ การทำอาหาร ขนม หรือดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

5. เป็นแหล่งที่ประชาชนเข้าไปปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้นและได้ของจริง เช่น การศึกษาประดิษฐ์กรรมใหม่ โดยดูจากวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งวิทยาการประเภทนี้ จะเป็นสื่อที่มีความสำคัญในหลายด้าน คือ 1) เป็นแหล่งให้ข่าวสาร เปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกลกว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องสำคัญ ช่วยยกระดับความมุ่งมั่นโดยการเสนอภาพในอุดมคติ เสนอผลสำเร็จและความก้าวหน้าของงานและบุคคลต่างๆ 2) เป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ แนวคิดใหม่ เกิดมุมมองใหม่ขึ้น และ 3) เป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ที่ห้องค์ความรู้ ก่อให้เกิดทักษะช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น

แหล่งเรียนรู้มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ดังนี้ (กรมสามัญ. 2544 : 7-8)

1. แหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process of Learning) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing) ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้ว และการเรียนของคนอื่นๆ ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

2. เป็นแหล่งกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงานและแหล่งฝึกอาชีพของผู้เรียน

3. เป็นแหล่งสร้างกระบวนการการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง

4. เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัยและฝึกอบรม

5. สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงลึก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ประหยัดและสะดวก

6. มีสื่อประเภทต่างๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริม กิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2545:23) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญทั้งโดยนัยของการเป็นแหล่งที่มีความรู้หลากหลาย พร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เป็นแหล่งเชื่อมโยงการเรียนของโรงเรียนและชุมชนเข้าด้วยกันและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักการปฏิรูปที่เน้นการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการคิดปฏิบัติเองและสร้างความรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจากแหล่งเรียนรู้รอบตัวอีกทั้งชุมชนกับ

สิ่งแวดล้อมใกล้เคียงบริเวณ เขตบริการของโรงเรียน จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้อะไรที่คิดที่สำคัญของผู้เรียน เพราะผู้เรียนจะได้เรียนรู้ การคิดจากชุมชนอย่างหลากหลาย

อาชัญญา รัตนอุบล และคนอื่นๆ (2548: 3) กล่าวว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย จะช่วยพัฒนาบุคคลให้เกิดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชน ทำให้เยาวชนมีทักษะการดำรงชีวิตที่เหมาะสมและพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องแหล่งเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้

จันทร์เพ็ญ ประสาทไทย (2551:12) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า เป็นแหล่งเสริมสร้างความรู้ความคิดวิชาการและประสบการณ์ เป็นแหล่งส่งเสริมมิตรภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นแหล่งสร้างความคิดให้เกิดอาชีพใหม่สู่ความเป็นสากล เป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นแหล่งเชื่อมโยงการเรียนของโรงเรียนและชุมชนเข้าด้วยกัน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักการปฏิรูปที่เน้นการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการคิดปฏิบัติเองและสร้างความรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจากแหล่งเรียนรู้รอบตัวอีกทั้งชุมชนกับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้อะไรที่คิดที่สำคัญของผู้เรียน เพราะได้เรียนรู้ การคิดจากชุมชนอย่างหลากหลาย เป็นแหล่งที่ประชาชนในชุมชนสามารถศึกษา เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตามความต้องการในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ช่วยให้บุคคลแต่ละคน สามารถเป็นผู้เรียนรู้อย่างอิสระ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3 วัตถุประสงค์ของการตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ฟรานซิส (Francis อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา 2523:4) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการจัดการ แหล่งความรู้ ก็เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่างๆ ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเรียนรู้ได้อย่างอิสระ เป็นการเรียนรู้เต็มเต็มตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ กล่าวคือ

- 1) เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2) เพื่อหาแนวทางการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ
- 3) เพื่อจัดหาโอกาสสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากสื่อ
- 4) เพื่อจัดหาโอกาสการศึกษาอย่างอิสระ และศึกษาด้วยตนเอง
- 5) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
- 6) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ และทักษะการใช้วัสดุอุปกรณ์
- 7) เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่ม ความเป็นอิสระ ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

8) เพื่อพัฒนาทักษะด้านการค้นคว้า การอภิปราย การสนทนา การนำเอาความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้

9) เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต บุญเลิศ มาแสง (อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี 2548 :35) กล่าวถึง การจัดตั้งแหล่งความรู้ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งแหล่งความรู้ไว้ 5 ประการ คือ

1) เพื่อพัฒนาแหล่งวิทยาการของหมู่บ้าน เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านและที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และที่อ่านหนังสือวัด หรือโรงเรียน ให้เป็นแหล่งความรู้หมู่บ้านที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

2) เพื่อจัดตั้งแหล่งความรู้หมู่บ้านขึ้นในพื้นที่ที่ยังไม่เคยมีการจัดตั้งแหล่งวิทยาการรูปแบบใดๆมาก่อน

3) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียงได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างกว้างขวางตลอดเวลา ได้รับบริการทางการศึกษา ในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะความสามารถในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตตามความพร้อมและความต้องการ

4) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมการศึกษาด้วยตนเอง โดยอาศัยองค์กรท้องถิ่น หรือตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มนักศึกษาทางไกล กลุ่มพลังมวลชน และอาสาสมัครในหมู่บ้าน

5) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการระดมทรัพยากรและการทำงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านและหน่วยงานภาคเอกชนตามแนวนโยบายการพัฒนาชนบทแห่งชาติ

โดยสรุปวัตถุประสงค์ของการตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ เพื่อพัฒนาแหล่งวิทยาการความรู้ของชุมชน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่างๆ ของประชาชน ให้ประชาชนเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ได้ศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพิ่มเติมตลอดชีวิต เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้บริการได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มความสามารถ

2.4 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แหล่งการเรียนรู้ แหล่งความรู้ในชุมชน แหล่งวิทยาการในชุมชน หรือแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้มีนักการศึกษาจำแนกประเภทไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545 : 46-47) ได้กล่าวถึงประเภทของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น ดิน หิน น้ำ สัตว์ พืช อากาศ หรือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

2. แหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่องค์กรภาครัฐและเอกชน

2.1 หอสมุดของท้องถิ่น และห้องสมุดเอกชน ทั้งที่อยู่ในและนอกสถานศึกษาขององค์กรเอกชนหรือของส่วนบุคคล

2.2 สถาบันการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น เช่น ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์เมือง พิพิธภัณฑ์ปลาน้ำจืด สวนสัตว์ สวนสมุนไพร สวนหิน สวนพฤกษศาสตร์ และสวนรุกขชาติ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ฯลฯ

2.3 แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นสถานที่อันมีร่องรอยความเป็นมาในอดีต เช่น ซากปรักหักพังของชุมชนเก่า วัดเก่า ภาพเขียน สีนั่งงั่ว เต่าเผา เครื่องปั้น ดินเผา ปราสาทขอม ฯลฯ

2.4 สถานที่ราชการให้ประชาชนได้สามารถเรียนรู้และเข้าใจในภารกิจต่างๆ

2.5 สถานประกอบการของเอกชน สามารถให้ผู้ต้องการเรียนรู้เข้าไปเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ได้

2.6 สถานที่สาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ อนุสาวรีย์ สนามกีฬา วนอุทยาน ป่า ชุมชน ค่ายลูกเสือ ฯลฯ

2.7 แดนเคารพและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่สร้างขึ้นให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือจิตวิญญาณของความเชื่อของแต่ละชุมชน

3. วัดวาอารามและสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัดของชุมชนชาวพุทธ โบสถ์ในชุมชนคริสต์ มัสยิดในชุมชนอิสลาม ฯลฯ

4. ภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแหล่งภูมิปัญญาที่เป็นบุคคลหรือที่เรียกกันว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ตัวคน) และมีสถานที่ที่เก็บรวบรวมผลผลิตหรือผลงานอันเกิดจากการกระทำของภูมิปัญญาบุคคล

5. กิจกรรมในวิถีชีวิตและตามประเพณีท้องถิ่น มีการละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมมากมายที่คนในแต่ละสังคมต้องเรียนรู้และถือปฏิบัติ เช่น ประเพณี 12 เดือน ประเพณีภาคอีสานตอนใต้ 12 ครอง 14 ซึ่งมีความรู้และการปฏิบัติแตกต่างกันไป

6. วัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ในท้องถิ่น อันเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

7. แหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

8. แหล่งการเรียนรู้จากสื่อสารมวลชนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ความเจริญก้าวหน้าด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีคมนาคมในทุกท้องถิ่นสามารถมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในสถาบันการศึกษาและธุรกิจ

คำริ บุญชู (2548 : 28) ได้จำแนกประเภทของแหล่งการเรียนรู้เป็น 4 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในชุมชนซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ ภูมิปัญญาชน ศิลปิน นักกีฬา

2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ ตลาด ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงแรม โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า ถนน สะพาน เขื่อน ฝ่ายหน้า สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน

3. แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วยหนอง คลอง บึง น้ำตก ทุ่งนา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ

4. แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณีและความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน

กรมวิชาการ (2545 : 144) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ ได้ 6 ประเภท ได้แก่

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านที่มีความรู้ มีประสบการณ์ ประสบความสำเร็จในงาน อาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

2. แหล่งวิทยากร ได้แก่ สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ห้องสมุด ซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่างๆ

3. สถานประกอบการ ซึ่งให้บริการความรู้ ฝึกอบรมเกี่ยวกับงานและวิชาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

4. ทรัพยากรธรรมชาติแวดล้อม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์

5. สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์

6. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต วิกิพีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน

รัชนิกร ทองสุคติ (อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี 2548:31-32) ได้จำแนกแหล่งวิทยากรท้องถิ่นเป็น 6 ประเภท คือ

1) ทรัพยากรบุคคล หมายถึงบุคคลที่ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้ผู้สนใจต้องการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ บุคคลที่มีทักษะ ความสามารถในการสาขาอาชีพต่างๆ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้ ศิลปินทุกแขนง นักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้มีอาวุโสที่ประสบการณ์สูง เป็นต้น

2) ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ พืช แร่ธาตุ เป็นต้น

3) ทรัพยากรวัตถุและสถานที่ หมายถึง อาคารสิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่ประชาชนศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือสิ่งที่ต้องการ เช่น โรงน้ำประปา ที่ว่าการอำเภอ โรงพยาบาล และสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว สามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

4) ทรัพยากรประเภทสื่อ หมายถึง บุคคลหรือสื่อที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทักษะและเจตคติ ด้วยการส่งผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 แหล่งวิทยากรประเภทสื่อนี้ ทำให้กระบวนการเรียนรู้ของมนุษยชาติสามารถดำเนินไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง และที่สำคัญที่สุด คือ สามารถกระจายความรู้ไปสู่ทุกพื้นที่โลกอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ทรัพยากรประเภทนี้จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

(1) สื่อสิ่งพิมพ์

(2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

5) ทรัพยากรประเภทเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้น สิ่งที่มนุษย์ทำการปรับปรุง อาทิ โรงงาน

ที่ทันสมัย ระบบสื่อสารคมนาคม ศูนย์คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรือระบบใหม่ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้เรียนรู้ถึงความก้าวหน้าของมนุษย์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ความคิดและสิ่งประดิษฐ์คิดค้น

6) ทรัพยากรประเภทกิจกรรม หมายถึง การปฏิบัติด้านประเพณีและวัฒนธรรม ต่างๆ การปฏิบัติงานของหน่วยราชการตลอดจนความเคลื่อนไหวในการแก้ปัญหาและปรับปรุงพัฒนา สภาพต่างๆ ในท้องถิ่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็น รูปธรรม อาทิ การรณรงค์ป้องกันสารเสพติด การส่งเสริมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยและ การรณรงค์ความปลอดภัยของเด็กและสตรีในท้องถิ่น เป็นต้น

สุมาลี สังข์ศรี (2548:33-34) ได้จำแนกประเภทของแหล่งการเรียนรู้ หรือแหล่ง ความรู้

1) แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะภูมิ ปัญญา มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้แก่ ผู้ที่สนใจต้องการเรียน

2) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่หรือวัตถุสิ่งก่อสร้างต่างๆ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) สถานที่ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่า ภูเขา สัตว์ พืช แร่ธาตุ
(2) สถานที่ที่เป็นสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น ตลาด โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

3) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อที่เป็นตัวกลาง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจและ ทักษะ ประสบการณ์ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา ใบปลิว จุลสาร ฯลฯ
(2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ให้ภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง ทั้งให้ภาพและเสียง เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ สไลด์ รูปภาพ ฯลฯ

4) แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรม เทคนิค วิธีการ เช่น นวัตกรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการ สิ่งประดิษฐ์คิดค้นใหม่ วิธีการสอนแบบต่างๆ เทคนิคกระบวนการทำงาน หรือการแก้ปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่น

จากการศึกษาประเภทของแหล่งเรียนรู้ ตามที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ สรุปประเภท ของแหล่งเรียนรู้ได้ 4 ประเภท ดังนี้

1) แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล คือ ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะภูมิ ปัญญา มีประสบการณ์ในสาขาอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้แก่ ผู้ที่สนใจต้องการเรียน

2) แหล่งการเรียนรู้ประเภทสถานที่หรือวัตถุสิ่งก่อสร้างต่างๆ หมายถึง สถานที่ ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่า ภูเขา สัตว์ พืช แร่ธาตุ และสถานที่ที่เป็นสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์ สร้างขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น ตลาด โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

3) แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรม เช่น นวัตกรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาการ สิ่งประดิษฐ์คิดค้นใหม่ วิธีการสอนแบบต่างๆ เทคนิคกระบวนการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่น

4) แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุอุปกรณ์ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา ใบปลิว จุลสาร ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ สไลด์ รูปภาพ ฯลฯ

2.5 ประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ซึ่งมีนักการศึกษาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ดังนี้

ประเวศ วะสี (2543 : 3) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้จึงเป็นแหล่งรวมวิทยาการที่สังคมยอมรับและถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับแหล่งเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าของประชาชน ถือว่าเป็นเครื่องหมายของความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ

อรทัย มูลคำ; และสุวิทย์ มูลคำ (2544 : 171-172) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสครบถ้วน ทั้งจากการมองเห็นการได้ชิม การได้ดมกลิ่น การได้ยินเสียง การได้จับต้องสิ่งที่เป็นรูปธรรมในสถานการณ์จริง เช่น การไปเยี่ยมชมโรงพยาบาล การสังเกตห่วงโซ่อาหารในนาข้าว การไปเรียนรู้วิธีการทำห่อหมกปลา ฯลฯ

2. เด็กได้ออกไปศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่ต้องการด้วยตนเอง หรือเด็กได้มีโอกาสซักถามสิ่งที่อดอันตันใจใคร่รู้ว่าผลงานของเขาถูกต้องหรือไม่เพียงใด จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจริงๆ เช่น ผู้เรียนสร้างสถานีวิทยุท้องถิ่นจากจินตนาการเมื่อไปเยี่ยมชนสถานีวิทยุท้องถิ่นนั้นๆ จริง ดูการบันทึกเทปหรือการออกรายการสดจริงๆ คำถามมากมายที่อยากรู้จะได้รับคำตอบ ณ ที่แห่งนี้ เป็นต้น

3. เป็นการเรียนรู้ที่มีความจริงๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอนหรือตามหลักการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เรียกกันว่า Happy Learning เพราะไม่ซ้ำซาก จำเจอยู่ในห้องเรียนสี่เหลี่ยมมีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันมากมายทั้งครูและเด็ก เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วย กันและที่สำคัญ คือ ครูและผู้เรียนต่างได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน

4. เป็นการจัดการเรียนอย่างมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น วางแผนการทำงานร่วมกันตั้งแต่ต้น การแสวงหาและคิดสรรแหล่งเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนการสอนในแต่ละวิชา จนถึงการผลิตผลงานที่ทุกคนต้องทำร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน รับรู้ร่วมกัน และชื่นชมผลงานร่วมกัน หรือตามหลักการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เรียกวิธีนี้ว่า (Participatory Learning)

5. บุคลากรในชุมชนในท้องถิ่น ในสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง มิใช่ว่าตราไว้เพียงในกระดาษ ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งญาติสนิทมิตรสหายของทุกคนล้วนเกิดความภาคภูมิใจที่โรงเรียนให้ความสำคัญ ลูกหลานให้ความเคารพนับถือ ให้เกียรติ ให้การ

ยกย่องความรู้สึกเป็นเจ้าของจะกลับมา โรงเรียนแห่งนั้นจะกลายเป็นโรงเรียนของชุมชนอย่างแท้จริง ปัญหาอรรถบายบาดหมางใจในอดีตจะหายไป ทุกฝ่ายจะหันหน้าเข้าหากันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สายใยที่สำคัญคือเด็กนักเรียนเหล่านั้นสนใจใคร่ซักถาม ปรารถนาที่กระตือรือร้นอยากรู้ อยากเห็น อยากฟัง แม้กระทั่งนิยายปรัมปราจากคำบอกเล่าของ พ่อแก่ แม่เฒ่า จากหลวงปู่หลวงตา โดยมีครูเป็นเพียงผู้ออกแบบและผู้คอยเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านั้น สู่จุดประสงค์ของหลักสูตร

กรมวิชาการ (2545 : 6-7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันไว้ว่าเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ที่ทาหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกเพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของ การคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณตลอดจนสร้างเสริม คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายเร็วขึ้น ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจและทำให้เกิดการอยากรู้ อยากเห็น ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน เกื้อหนุน ผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกันให้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน เป็นการบูรณา การสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้เชื่อมโยงกัน เกิดการเรียนรู้วิธีการใช้แหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการค้นคว้า เพิ่มเติม การเรียนรู้ในหลายมิติจากแหล่งเรียนรู้และสื่อที่หลากหลาย เชื่อมโยงที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เรียน ให้เข้ามาสู่การเรียนการสอนของผู้เรียน

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี 2548:27) กล่าวว่า การจัดแหล่งความรู้หมู่บ้าน เป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทางหนึ่ง ซึ่งจัดใน รูปแบบของการศึกษาออกโรงเรียน เป็นการลงทุนที่ไม่สูง แต่ได้รับผลประโยชน์มาก สรุปได้ 5 ประการ คือ

- 1) ประชาชนจะได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่างๆเพิ่มเติม
- 2) เป็นการส่งเสริมการอ่าน และป้องกันการลืมนั่งสือของประชาชน
- 3) เป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับประชาชน
- 4) เป็นการก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างส่วนราชการกับประชาชน
- 5) ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมในการพบปะหารือ จัดประชุมของหมู่บ้าน เป็นที่

พักผ่อนและจัดกิจกรรมนันทนาการ ด้านความรู้ กีฬาและบันเทิง

ดังนั้นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตช่วยให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูน ความรู้ต่างๆเพิ่มเติม ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต รู้จักการพึ่งตนเอง ช่วยให้คนคิดเป็น ช่วยแก้ปัญหา เศรษฐกิจในชุมชน ช่วยชี้แนะให้มีโอกาสเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น และหาทางช่วยแก้ปัญหา เศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนได้ และสามารถเป็นที่พักผ่อนและจัดกิจกรรมนันทนาการ ด้าน ความรู้ กีฬาและบันเทิง

2.6 การกำหนดนโยบายในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2548:35) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการ เรียนรู้ เพื่อกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดแหล่งการเรียนรู้

จะต้องอาศัยความร่วมมือและประสานกันทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน การจัดแหล่งความรู้ ความสามารถ ดำเนินการได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่น จะได้รับ

สุธาสิณี วัชรบูล (อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ 2548(ข):38) สรุปผลการ กำหนดนโยบายในการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม
2. การให้ผู้ชมเข้าถึงข้อมูลให้มากที่สุด
3. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อเอื้อ ประโยชน์ในการทำงาน
4. การนำเสนอข้อมูลแบบรายการและเอกสารสำคัญโดยใช้ระบบเชื่อมต่อตรง
5. การให้บริการเสริมในทุกพื้นที่
6. การให้บริการแก่ทุกกลุ่มบุคคลเท่าเทียมกัน
7. การจัดแสดงสะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม
8. การมีบทบาทเป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้ในชุมชน
9. การเป็นศูนย์กลางความร่วมมือขององค์กรต่างๆ

ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติของสถานศึกษา ในการพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งใน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง
2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง
3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และ ประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัด การศึกษาในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู ใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัด กระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสาร สรุปได้ว่าการกำหนดนโยบายในการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ เน้นความร่วมมือและประสานกันทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน โดยมีการสำรวจ จัดทำข้อมูล สารสนเทศ เพื่อจัดตั้ง พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สภาพความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึง ประโยชน์ที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีบทบาทในการ สนับสนุนต่อ

2.7 ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

อาชัญญา รัตน์อุบล และคณะ (2548(ข):29-32) ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีความสำคัญต่อการศึกษาในระบบใน 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. การศึกษานอกระบบด้านพื้นฐาน ประกอบด้วย กิจกรรมการสอนอ่าน-เขียน สำหรับผู้อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ การศึกษานอกระบบสายสามัญ ซึ่งเทียบเท่าการศึกษาในระบบ โรงเรียนระดับประถมมัธยมต้นและมัธยมปลาย การจัดการศึกษานอกระบบประเภทการศึกษาพื้นฐาน ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนลักษณะ ดังนี้

1.1 กิจกรรมการเรียนการสอนอ่านเขียนสำหรับผู้ที่มีหนังสือหรือผู้อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ กิจกรรมนี้ใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนมีดังนี้

1) ใช้เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน เช่น ใช้บริเวณวัด ใช้สถานที่ของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ใช้ศาลากลางบ้าน ฯลฯ

2) ใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ ในการสอนอ่าน-เขียนเนื้อหาที่สอน มักจะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิต ดังนั้น วิทยากรอาจใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้เป็นเนื้อหาในการเรียน

3) ใช้วิทยากรจากแหล่งความรู้ในบางแห่ง ในการจัดกิจกรรมสอนอ่าน-เขียน อาจขอวิทยากรจากโรงเรียนในหมู่บ้านหรือนิมนัตพระจากวัดในหมู่บ้านเป็นผู้สอน

4) ใช้เป็นแหล่งทบทวนทักษะการอ่าน-เขียนแหล่งการเรียนรู้ เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือห้องสมุดสามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ประชาชนผู้เรียนอ่านเขียน มาฝึกการอ่านเขียนเพื่อไม่ให้ลืมหนังสือ

1.2 กิจกรรมการศึกษานอกระบบสายสามัญที่เทียบเท่าระดับประถมและมัธยมศึกษา กิจกรรมนี้ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่มีลักษณะ ดังนี้

1) ใช้เป็นสถานที่พบกลุ่ม ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบสายสามัญที่เทียบเท่าระดับชั้นต่างๆ นั้นต้องมีการพบปะระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเป็นระยะๆ เช่น ทุกสุดสัปดาห์ วิทยากรผู้จัดอาจขอใช้สถานที่ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นสถานที่พบกลุ่มเช่น ที่โรงเรียนในชุมชน ที่วัด ฯลฯ

2) ใช้วิทยากรจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนบางแห่งเช่น โรงเรียน ห้องสมุด ประชาชน มีครูและเจ้าหน้าที่ที่อาจจะมาช่วยเป็นวิทยากรในการเรียนการสอนได้

3) เป็นแหล่งในการค้นคว้าหาความรู้ แหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หน่วยงานต่างๆในท้องถิ่น สามารถเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

4) เป็นสื่อในการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในชุมชนสามารถนำมาเป็นสื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับชั้นต่างๆ ได้

2. การศึกษานอกระบบประเภททักษะอาชีพ ประกอบด้วย การฝึกอาชีพระยะสั้น การฝึกอาชีพระยะยาว การฝึกอาชีพแบบกลุ่มสนใจการฝึกอาชีพในลักษณะต่างๆ ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะ ดังนี้

2.1 ใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรม การฝึกอบรมโดยขอใช้สถานที่ของแหล่งการเรียนรู้ เช่น ที่วัด โรงเรียน สถานประกอบการในชุมชน เป็นต้น

2.2 ใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน การฝึกอบรมวิชาชีพ ในบางวิชาอาจจะใช้ดูงาน เช่นการฝึกอบรมด้านการเกษตร สถานที่ดูงานอาจจะเป็นบ่อเลี้ยงปลา ไร่เกษตร เป็นต้น

2.3 ขอใช้วิทยากรของแหล่งการเรียนรู้ ในการฝึกอบรมวิชาชีพในหลายสาขาวิชาได้แก่ ประชาชน นอกจากจะใช้วิทยากรที่เกี่ยวข้องแล้ว อาจจะใช้วิทยากรจากสถานศึกษาหรือจากสถานประกอบการ เป็นต้น

2.4 ใช้เป็นสื่อหรือวัสดุในการฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพในหลายสาขาวิชา อาจื่อนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นวัสดุฝึก เช่น ไม้ไผ่ยางพารา ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

3. การศึกษานอกระบบประเภทการให้ข่าวสารข้อมูลและความรู้ทั่วไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการ ศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ การเชิญวิทยากรจากภายในและภายนอกชุมชนมาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น ด้านสุขภาพ ด้านกฎหมาย ด้านการเมือง เป็นต้นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบประเภทนี้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะ ดังนี้

3.1 ใช้เป็นสถานที่ในการจัดฝึกอบรม ในการให้ความรู้เรื่องที่จำเป็นต่อชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น อาจจัดโดยใช้ศาลาวัด ห้องประชุมโรงเรียน เป็นต้น

3.2 ใช้เป็นสถานที่ดูงาน เช่น ประชาชนในหมู่บ้านเจ้าหน้าที่ผู้จัดการอบรม อาจื่อนำผู้เข้ารับอบรมมาศึกษาดูงาน เพื่อให้ได้แนวทางไปปฏิบัติ

3.3 ใช้เป็นสื่อหรือวัสดุประกอบการอบรม ทรัพยากรในชุมชนสามารถนำมาประกอบการเรียนการสอนได้ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ ห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัด เป็นต้น

นอกจากนั้น สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (อ้างถึงใน อาศัยัญญา รัตนอุบล และคณะ 2548(ข):33-34) ได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับปรัชญาแนวคิด หลักการศึกษานอกโรงเรียน ที่เน้นการเรียนที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตของผู้เรียนโดยเรียนนำไปสู่การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ให้ความรู้ที่นำไปใช้เพื่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ โดยใช้นโยบายและยุทธศาสตร์ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนให้ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความต้องการ ความสนใจ อย่างมีคุณภาพและทั่วถึงด้วยรูปแบบวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มั่นคงและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข วิธีการเรียนรู้เป็นการจัดให้มีการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาเข้ากับวิถีชีวิต เน้นการคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานและส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน โดยมีการจัดการ โดย 4 แนวทาง คือการฝึกทักษะอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ กลุ่มพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาด้วยเทคโนโลยี

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็น 4 ด้านคือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรมและจริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการศึกษเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถและศักยภาพของคนในชุมชน รวมทั้งกลไกทุกภาคส่วนในชุมชน ให้ร่วมกันรับผิดชอบและเห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูพัฒนาสังคมและชุมชนของตนเอง โดยหน่วยงานสถานศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน ต้องให้ความสำคัญต่อการใช้กระบวนการทางการศึกษา ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเกิดการเรียนรู้และบูรณาการความรู้ ประสบการณ์และทักษะอาชีพเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชนโดยรวม

และในปี 2553 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553:3) ได้จัดตั้ง กศน.ตำบลและได้กำหนดการดำเนินงานไว้ว่า กศน. ตำบล เป็นหน่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือห้องเรียนของ กศน. อำเภอ/เขต ซึ่งตั้งอยู่ในระดับ ตำบล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ของประชาชนในชุมชนและพัฒนา กศน. ตำบล เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

ดังนั้น สรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในด้านการจัดกิจกรรมการศึกษาในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ

3. บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.1 ความหมายของบทบาท

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของบทบาทไว้หลายความหมาย ดังนี้

สรวงทิพย์ ภูฤกษ์ (2541:9) กล่าวว่า บทบาท หมายถึงการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงออกมาตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหรือตามหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ซึ่งการแสดงออกของบทบาทนั้นจะขึ้นอยู่กับตำแหน่ง ทั้งนี้ต้องเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับด้วย

กัญญาภักดิ์ สำราญใจ (2542:10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพอำนาจหน้าที่และสิทธิที่บุคคลนั้นมีอยู่

กุลกานต์ วงษ์สิงห์ (2545 : 8) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมและการกระทำของบุคคลตามสิทธิ์ หน้าที่และภาระหน้าที่ของตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติและแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังของผู้อื่นและตนเอง ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจจะสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องตามที่คาดหวังก็ได้

งามเพ็ญ พันธุ์ดี (2545: 9) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารซึ่งเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติของผู้บริหารองค์การที่สมาชิกหรือบุคลากรในองค์การนั้นโดนคาดหวังว่าจะจะไปตามลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

วุฒิไกร เลื่อนแป้น (2547:11) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของผู้ที่ดำรงตำแหน่งตำแหน่งใดซึ่งรับผิดชอบและมีภารกิจในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่นั้นและเป็นหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่บุคคล ผู้เกี่ยวข้อง มีความหวังหรือมีความคาดหวังว่า จะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบ

กล่าวโดยสรุป บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของผู้ที่ดำรงตำแหน่งตามบทบาทที่ได้รับ และจำต้องปฏิบัติภารกิจในความรับผิดชอบให้เกิดประสิทธิผลตามที่สังคมคาดหวัง

3.2 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่สุดในการจัดการสถานศึกษา เนื่องจากเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนโดยตรง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดของสถานศึกษา ซึ่งได้มีนักวิชาการได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารการศึกษา ไว้มากมายหลายประการดังนี้

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2523:42) กล่าวว่า การบริหารกิจการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการหรือการบริหารธุรกิจก็ตามจำเป็นต้องมีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการบริหารงาน โดยทั่วไปถือว่า มีทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญอยู่ 4 ประการ ที่รู้จักกันในนามของ “4 Ms” ซึ่งได้แก่ คน (Men) คน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) การที่ถือว่าทรัพยากรดังกล่าวเป็นเสมือนปัจจัยสี่ของการบริหารนั้นก็เพราะว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและคุณภาพของปัจจัยดังกล่าวเป็นสำคัญ การขาดปัจจัยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่อาจทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพเต็มที่

วิจิตร ศรีสะอ้าน (อ้างถึงใน บุญลือ คชเสนีย์ 2544:8-9) ได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา 8 ประการ กล่าวคือ

- 1) เป็นผู้พัฒนาจุดมุ่งหมายของโรงเรียน
- 2) เป็นผู้วางตัวบุคลากรในการทำงาน
- 3) เป็นผู้จัดสรรเวลาและสถานที่
- 4) เป็นผู้จัดหา และใช้วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 5) เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนการสอน
- 6) เป็นผู้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 7) เป็นผู้จัดการอบรมเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

8) เป็นผู้ประเมินความต้องการ กระบวนการ และผลผลิตของโรงเรียน เพื่อใช้ในการปรับปรุง

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 (ก) : 5) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยสรุปไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนทุกๆ ด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญ ได้แก่ การจัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย การส่งเสริมสนับสนุน ให้ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรภายในสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาและใช้สื่อต่างๆ การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร พร้อมทั้งชี้แนะช่วยแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์ (2546:155-168) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารในการระดมทรัพยากร การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาพ.ศ.2542 ต้องจัดการบริการในรูปแบบคณะ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีผู้บริหารเป็นเลขานุการคณะดังกล่าว และเป็นหัวหน้าหรือผู้บริหารสูงสุดในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาท ดังนี้

1. บทบาทในการระดมทรัพยากรบุคคล
2. บทบาทของผู้บริหารในการระดมเงินทุน
3. บทบาทของผู้บริหารในการระดมวัสดุอุปกรณ์
4. บทบาทของผู้บริหารในการระดมจัดหาข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยี

ทางการศึกษา

จันทร์จิรา พิทักษ์ (2550:16-17) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ประกอบด้วย

- 1) เป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายของสถานศึกษา
- 2) เป็นผู้ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
- 3) เป็นผู้ส่งเสริมให้มีปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ แก่ผู้เรียน
- 4) เป็นผู้ชี้แนะแนวทางปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
- 5) เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม การดำเนินงานด้านต่างๆของสถานศึกษา
- 6) เป็นผู้นิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 7) เป็นผู้ตัดสินใจและแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา
- 8) เป็นผู้เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของสถานศึกษา
- 9) เป็นผู้สื่อสารทั้งภายในสถานศึกษา และระหว่างศึกษากับชุมชนและสังคม
- 10) เป็นผู้เผยแพร่ผลการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา
- 12) เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยเหนือ บุคลากร และชุมชน

สวัสดิ์ กาญจนสุวรรณ (อ้างในจันทร์จิรา พิทักษ์ 2550:16-17) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า

- 1) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการวางแผนงานของโรงเรียน
- 2) ควบคุม กำกับติดตาม และนิเทศงานอย่างเป็นระบบ

- 3) จัดหาหลักสูตรให้เพียงพอกับความต้องการของโรงเรียน
- 4) จัดหาครูผลิต จัดหาสื่อการสอน ควบคุมดูแลให้ครูนำไปใช้ในการสอน
- 5) จัดให้มีมหนังสือหรือห้องสมุด ให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน
- 6) จัดให้โรงเรียนวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ตามระเบียบการวัดผล
- 7) ส่งเสริมและนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่เหมาะสมใช้ดำเนินงานวิชาการ

ชมชล นาพิมพ์ (2553:30-31) กล่าวโดยสรุป บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญ คือ บทบาทในฐานะผู้บริหาร บทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ บทบาทในฐานะเป็นหัวหน้ากลุ่ม อีกทั้งต้องเป็นผู้บริหารการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพภายใต้หลักการบริหารที่ดี เพื่อให้เกิดประสิทธิผลแก่ผู้เรียนและสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูผู้สอน จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณภาพ ตามความต้องการของสังคมบนพื้นฐานของสังคมแห่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกมาตามหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงมีบทบาทที่หลากหลายตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ เช่น ในด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ส่งเสริมให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนโดยตรง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดของสถานศึกษา

3.3 บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.3.1 บทบาททั่วไป

สุนทร สุนันท์ชัย (2545(ก):9) กล่าวว่า ในส่วนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน คณะกรรมการข้าราชการครู (กค.) ได้กำหนดหน้าที่หัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด (หรือศูนย์ที่เรียกชื่ออย่างอื่น) ไว้ดังนี้

1. วางแผนการปฏิบัติงาน
2. กำหนดหน้าที่และวิธีดำเนินงานของบุคคลในศูนย์
3. ควบคุมดูแล และติดตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการ เช่นการเรียนการสอน การฝึกอบรม จัดทำระเบียบและวัดผลการศึกษาให้เป็นไปตามหลักสูตร จุดคู่มือประกอบการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์การศึกษา จัดบริการแนะแนว ห้องสมุด และสื่อทางการศึกษา
4. จัดระบบงานในศูนย์ กำหนดลักษณะงาน มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้
5. ให้คำปรึกษา แก้ปัญหาและนิเทศ
6. บังคับบัญชาครู อาจารย์ นักศึกษา
7. ติดต่อประสานงาน สร้างเสริมความสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่น
8. วิเคราะห์ วิจัย ประเมินผลงาน เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา และพัฒนาศูนย์ให้ได้มาตรฐาน

จากตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามของ สมศ. (2554:23-24) ได้กำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต ได้กำหนดตัวบ่งชี้ ที่ 7 ประสิทธิภาพของ การบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา กำหนดบทบาท หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการ บริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามบทบาท หน้าที่ของผู้บริหาร สถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังนี้

- 1) ด้านวิชาการ ประกอบด้วยภาระหน้าที่ 17 ข้อ คือ
  - (1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระ หลักสูตรท้องถิ่น
  - (2) การวางแผนงานด้านวิชาการ
  - (3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
  - (4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
  - (5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
  - (6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
  - (7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
  - (8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
  - (9) การนิเทศการศึกษา
  - (10) การแนะแนว
  - (11) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
  - (12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
  - (13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและ องค์กรอื่น
  - (14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
  - (15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของ สถานศึกษา
  - (16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
  - (17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 2) ด้านงบประมาณ ประกอบด้วยภาระหน้าที่ 17 ข้อ คือ
  - (1) การจัดทำแผนงบประมาณและคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอสำนักงาน กศน. จังหวัดและสำนักงาน กศน. ตามลำดับ
  - (2) การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณ
  - (3) การอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร
  - (4) การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ

- (5) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ
  - (6) การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณ
  - (7) การบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษา
  - (8) การวางแผนพัสดุ
  - (9) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุ
  - (10) การควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ
  - (11) การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน
  - (12) การเบิกเงินจากสำนักงาน กศน.จังหวัด
  - (13) การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
  - (14) การนำเงินส่งคลังผ่านสำนักงาน กศน.จังหวัด
  - (15) การจัดทำบัญชีการเงิน
  - (16) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
  - (17) การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
- 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วยภาระหน้าที่ 15 ข้อ คือ
- (1) การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน
  - (2) การลาป่วย ลากิจ ลาพักผ่อน
  - (3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน
  - (4) การให้ข้อมูลในการดำเนินการทางวินัย
  - (5) การให้ความร่วมมือในการสืบข้อเท็จจริง
  - (6) การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
  - (7) ดำเนินการเบื้องต้นเกี่ยวกับการออกจากราชการของบุคลากร
  - (8) การจัดทำฐานข้อมูลบุคลากร
  - (9) การจัดทำบัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
  - (10) การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
  - (11) การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ
  - (12) การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ
  - (13) การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
  - (14) การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต
  - (15) การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น
- 4) ด้านการบริหารทั่วไป ประกอบด้วยภาระหน้าที่ 18 ข้อ คือ
- (1) การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
  - (2) การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

- (3) การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
- (4) งานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- (5) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- (6) การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- (7) งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- (8) การดำเนินงานธุรการ
- (9) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- (10) การรับนักศึกษา
- (11) การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
- (12) การทัศนศึกษา
- (13) งานกิจการนักศึกษา
- (14) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- (15) การส่งเสริม สนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- (16) งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
- (17) การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- (18) การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ เรื่อง การกำหนดอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษา (2552:2-3) ข้อ 1 กำหนดให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เรียกโดยย่อว่า กศน.อำเภอ และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขต เรียกโดยย่อว่า กศน.เขต มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (2) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (3) ดำเนินการตามนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
- (4) จัด ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่
- (5) จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (6) วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ
- (8) กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (9) พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (10) ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

(11) ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(12) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

สรุปบทบาททั่วไปของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มีหน้าที่ตามบทบาททั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่ง มี 4 ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และมีบทบาทตามหน้าที่ของสถานศึกษา ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา คือจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประสานภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษา ดำเนินการตามนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ จัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่ ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ เทียบโอนผลการเรียน กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผล พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา การระดมทรัพยากร และดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

3.3.2 บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นงานที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ดำเนินการอยู่แล้ว ภาพความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการคือ การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งมีหลายช่องทาง เพียงแต่การดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ยังเป็นไปโดยไม่เป็นระบบ และกระบวนการที่ชัดเจน แหล่งเรียนรู้บางแห่งจึงไม่ได้ถูกใช้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติก็ถูกละเลย ไม่ได้เข้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำการดำเนินการ ความสำเร็จโดยกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 7) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. มุ่งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ
2. ส่งเสริมให้โรงเรียนดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่สมบูรณ์ มีคุณภาพ และเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. รณรงค์ให้โรงเรียนพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ดำเนินการให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้หลายชนิดไว้ในแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างครบครัน ให้สนองความต้องการของนักเรียน หลักสูตรชุมชน และสังคม
5. ดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผล การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนทุกปีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

สุมน อมรวิวัฒน์. (2544 : 25-26) ได้เสนอแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลักสูตร รวมทั้งแนวดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้โดยคณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนด

2. จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ผู้เกี่ยวข้องที่สถานศึกษาพิจารณาตามความเหมาะสม

3. จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะเป็นผู้สำรวจ วิเคราะห์ความพร้อม รวบรวมข้อมูลแล้วจัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

4. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของสถานศึกษาและชุมชน โดยสถานศึกษาสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุกๆ ฝ่ายในโรงเรียนและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้

5. ประชาสัมพันธ์โครงการ โดยสถานศึกษาจัดให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกัน เกิดความร่วมมือในการสนับสนุน ช่วยเหลือ เพื่อใช้แหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังภาพประกอบ 2.1

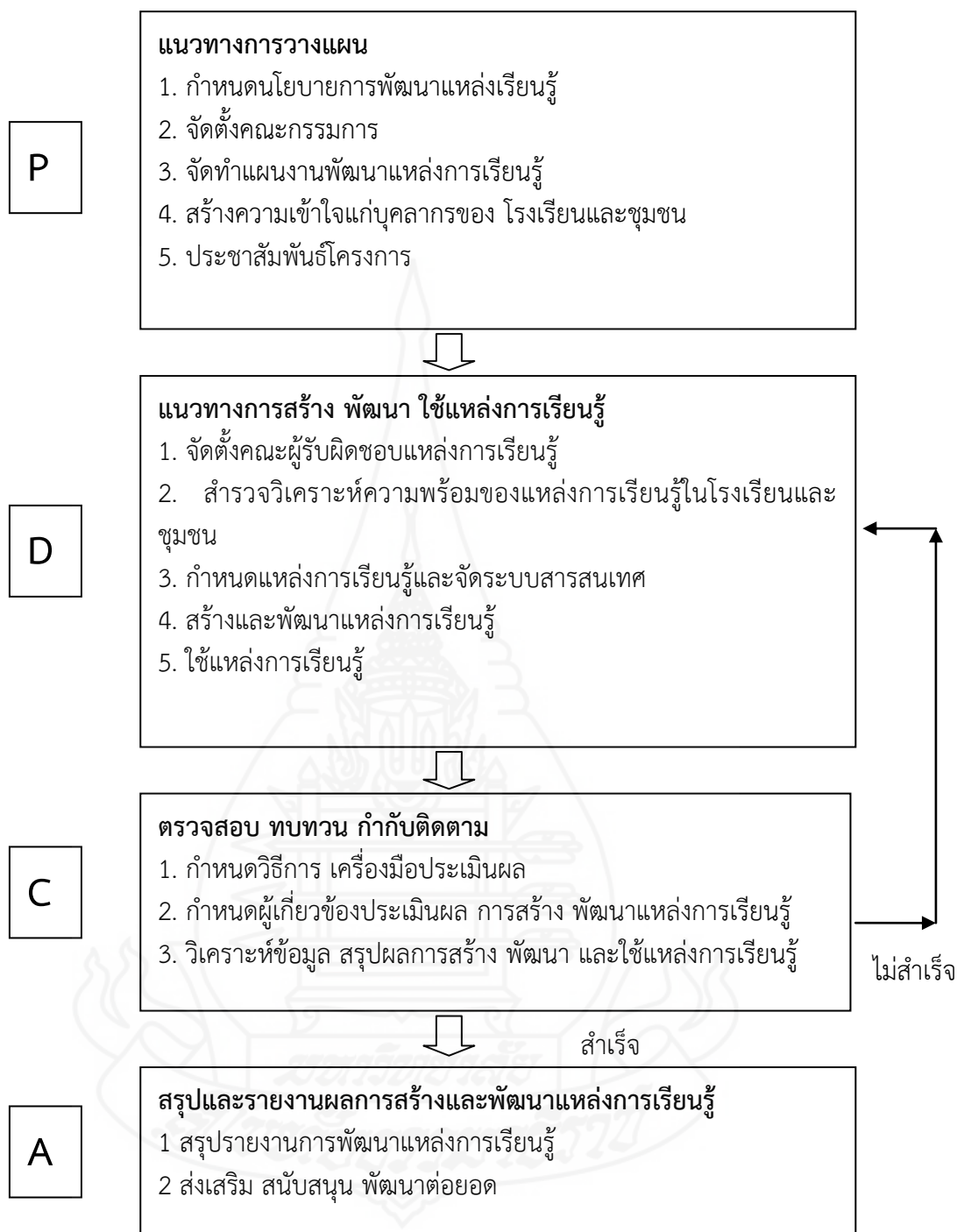

ภาพ 2.1 การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ที่มา : สุมณ อมรวิวัฒน์. 2544 : 29

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 3) ได้กำหนดแนวทางในการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่ง ซึ่งการบริหารงานตามวงจรเดมมิ่ง เป็นวงจรที่นิยมนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาอย่างแพร่หลาย

รายละเอียดดังภาพประกอบ 2.2

ภาพ 2.2 การบริหารแหล่งการเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่ง
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 3

พร พันธุ์โอสถ (2548 : 14-15) ได้กล่าวถึง แนวทางการบริหารจัดการและสร้าง
เครือข่ายแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังนี้

1. สำรวจแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในและนอกสถานศึกษา

2. จัดทำรายงานข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้
3. ประชุมกำหนดรายการความร่วมมือในการเป็นเครือข่าย
  - 3.1 การสร้าง/ผลิตสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี
  - 3.2 การจัดระบบการจัดเก็บสื่อ นวัตกรรม
  - 3.3 การจัดการให้บริการ
  - 3.5 การยืมสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ระหว่างแหล่งเรียนรู้
  - 3.6 การจัดระบบเชื่อมโยงเครือข่าย
4. ดำเนินการพัฒนาเครือข่าย
5. ดำเนินการใช้เครือข่ายเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
6. ประเมินผลการใช้และรายงานผล

สุรศักดิ์ ปาเฮ (อ้างถึงใน เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์ 2550:5) กล่าวว่า ในการบริหารจัดการเพื่อให้แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าในการศึกษาและการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนนั้น บุคลากรทุกคนทุกฝ่ายจะมีบทบาทสำคัญและได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหาร/รองผู้บริหารของโรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย วางแผนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดหา จัดสร้าง หรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน
2. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ประสบการณ์ในการจัด การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน
3. สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงาน โครงการ หรือนวัตกรรมที่เกิดจากการศึกษาหรือใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน
4. นิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลระบบการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและนอกโรงเรียน

สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศ วิทยาการ และประสบการณ์ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ช่วยให้ประชาชนได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต รู้จักการพึ่งตนเอง ช่วยให้คนคิดเป็น ช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ช่วยชี้้นำให้มีโอกาสเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น และหาทางช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนได้ และสามารถเป็นที่พึ่งผ่อนและจัดกิจกรรมนันทนาการ ด้านความรู้ กีฬาและบันเทิงเพื่อให้ได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเองได้

ดังนั้นบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ที่มีประสิทธิภาพนั้น จึงควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดระยอง ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ สามารถให้ให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย ได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่างๆเพิ่มเติม พัฒนา

คุณภาพชีวิต ที่ตนเองได้ เป็นคนคิดเป็น สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชนส่งเสริมให้เป็นคนใฝ่รู้ และช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนได้

จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทด้านการจัดการเรียนการสอนด้านการศึกษาเช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต 3) การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) การประเมินผลกรณนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

1. การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวางแผนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตตามวงจรเดมมิ่ง เพราะทุกขั้นตอนของวงจรเดมมิ่งเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการวางแผน ถ้ามีการวางแผนที่ดี การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตก็สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งนักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้กล่าวถึง การวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้

ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541 : 44) ได้เสนอขั้นตอนในการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้ การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนและครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่น ร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน หรือมอบหมายให้สำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ในชุมชน/ท้องถิ่น การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศสามารถทำได้หลายรูปแบบตามความต้องการของผู้ใช้และประเภทแหล่งเรียนรู้ จำแนกได้ดังนี้

1. จำแนกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้
2. จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้/กลุ่มวิชา

การจัดทำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรดำเนินการควบคู่กับการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนตามแนวทางดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ความต้องการของครูและนักเรียน
2. กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมาย
3. วางแผนร่วมกัน ระหว่างผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ
4. กำหนดโครงการ/งาน กิจกรรมการจัดการแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 42-59) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในการวางแผนการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยครูจะต้องวางแผนการสอน ผู้บริหารจะต้องวางแผนการบริหารการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งขั้นตอนการวางแผนต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียด เพื่อการใช้ได้สมบูรณ์ และดีที่สุด การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ จะทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรและความต้องการของครูและนักเรียน
  2. กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมาย วางแผนร่วมกันระหว่างผู้ใช้และผู้ให้บริการ
  3. กำหนดโครงการ กิจกรรม การจัดหรือหาแหล่งเรียนรู้
  4. จัดทำแผนปฏิบัติงานและการวางแผนการใช้ นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนและครูผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่น
  5. ร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรพื้นฐานของโรงเรียนมอบหมายให้ดำเนินการวางแผน ดังนี้
    - 5.1 การสำรวจแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียน
    - 5.2 จัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ทั้งในระดับโรงเรียนและระดับท้องถิ่น
    - 5.3 จัดทำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ โดย
      - 5.3.1 จัดประชุม สัมมนา ให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้กับบุคลากรในโรงเรียน
      - 5.3.2 พาไปทัศนศึกษา ดูงานแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ
      - 5.3.3 จัดศูนย์วิทยากร รวบรวมความรู้ไว้ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง
      - 5.3.4 จัดการแข่งขัน ประกวดการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
      - 5.3.5 นิเทศภายใน เพื่อส่งเสริมการใช้และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
      - 5.3.6 ประเมินและติดตามผลการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
- การนำข้อมูลจากการสำรวจแหล่งเรียนรู้มาจัดทำสารสนเทศแหล่งเรียนรู้รูปแบบข้อมูลสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่น สามารถจัดทำได้ตามความต้องการของผู้ใช้และประเภทของแหล่งเรียนรู้โดยจำแนกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ จำแนกตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ซึ่งการจัดทำสารสนเทศจำแนกตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สามารถใช้แบบสำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในท้องถิ่นอย่างละเอียด สำหรับครูผู้สอนและผู้เรียน นำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดแผนการใช้แหล่งเรียนรู้
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 109-112) ได้ให้แนวคิดในการจัดเตรียมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ดังนี้
1. ควรมีการสำรวจและจัดทำทะเบียนและผังหรือแผนที่ของแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นสถานที่ บุคลากรและสื่อต่าง ๆ เช่น
    - 1.1 แหล่งวิทยากรในชุมชน
    - 1.2 แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม
    - 1.3 แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและศาสนา
    - 1.4 แหล่งเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
    - 1.5 แหล่งเรียนรู้จากสิ่งพิมพ์ สื่อ วัสดุทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- 1.6 ศูนย์เผยแพร่ข่าวสาร เหตุการณ์ในชุมชน
- 1.7 วิธีการดำเนินชีวิต
- 1.8 ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน
2. ควรสร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยการจัดประชุมเสวนากันอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน
3. ควรจัดทำแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับ
  - 3.1 การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับแหล่งเรียนรู้
  - 3.2 การวางแผนและการติดต่อประสานงาน
  - 3.3 การกำหนดจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้
  - 3.4 การวางแผนวิธีการศึกษาหาความรู้และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
  - 3.5 สรุปสาระการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
4. นำเสนอตัวอย่างโรงเรียน ที่จัดกิจกรรมการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้ดีและประสบความสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546:4) ได้กำหนดแนวทางในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โรงเรียนกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลัก หลักสูตร รวมทั้งแนวดำเนินการของโรงเรียนในฝัน เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยให้คณะครูมีส่วนร่วมในการกำหนด
2. จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน ซึ่งอาจประกอบด้วย
  - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน
  - 2.2 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ
  - 2.3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ
  - 2.4 หัวหน้างานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
  - 2.5 ผู้เกี่ยวข้องที่โรงเรียนพิจารณาตามความเหมาะสม
3. จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้คณะกรรมการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะเป็นผู้สำรวจวิเคราะห์ความพร้อม รวบรวมข้อมูลแล้วจัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม
4. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้
5. ประชาสัมพันธ์โครงการ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้ง

ผู้เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจตรงกัน เกิดความร่วมมือในการสนับสนุน ช่วยเหลือ เพื่อให้แหล่งการเรียนรู้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหารควรร่วมกันวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกำหนดนโยบาย กำหนดโครงการ กิจกรรมในการสำรวจ การจัดทำสารสนเทศ และการนำไปใช้ให้คุ้มค่า เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญในการจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและเห็นของจริงจากแหล่งเรียนรู้ และสื่อที่ส่งเสริมความรู้ให้กับประชาชนทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิตโดยมีแนวทางดำเนินการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาและชุมชน สำรวจและจัดทำทะเบียนและผังหรือแผนที่ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งที่เป็นสถานที่ บุคลากร และสื่อต่างๆ
3. จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของสถานศึกษาและชุมชน
5. ประชาสัมพันธ์แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม

2. การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นขั้นตอนที่นำแผนงานหรือโครงการที่ได้วางแผนไว้มาลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียน และผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสถานที่จริงหรือของจริงที่มีอยู่ในสถานศึกษาและชุมชน ทำให้ผู้เรียน และประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้น ซึ่งมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้กล่าวถึง การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ดังนี้

ชนิดา วิสุมิตนันท์ (2541 : 44) ได้กล่าวถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าต่อผู้เรียนมากที่สุด โรงเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ
  - 1.1 ประชุมชี้แจงบุคลากร ทำความเข้าใจรายละเอียดของแผนงานการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้
  - 1.2 กำหนดรายละเอียดการดำเนินงาน
  - 1.3 จัดหางบประมาณ
  - 1.4 จัดเตรียมเอกสารประกอบการศึกษา (ใบงาน)
  - 1.5 เตรียมอาหาร พาหนะและสถานที่
2. การประสานงาน
  - 2.1 ติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร หรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ก่อนไปใช้บริการ

2.2 ประสานงานติดต่อกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ (ถ้ามี)

2.3 ประสานงานกับครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถนำมาบูรณาการได้

3. การปฏิบัติ

3.1 ปฐมนิเทศผู้เรียนกับวิธีการใช้ระเบียบ มารยาทและข้อปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้

3.2 กำหนดให้ผู้เรียนบันทึก สรุปรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้

3.3 ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 42) ได้กล่าวถึง แนวปฏิบัติในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ว่า การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ การปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหรือในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้และให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าต่อผู้เรียนมากที่สุด โรงเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

1.1 ประชาสัมพันธ์

1.2 จัดหาทรัพยากร สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี

1.3 จัดเก็บให้เป็นระเบียบ

1.4 ผลิตคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้

1.5 จัดบริการ

1.6 จัดกิจกรรมแนะนำการใช้และรณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้

2. การปฏิบัติใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

2.1 การเตรียมการ โดยการดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ประชุมชี้แจงบุคลากร ทำความเข้าใจในรายละเอียดของแผนการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้

2.1.2 กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงาน

2.1.3 จัดหางบประมาณ

2.1.4 จัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียน (ใบงาน)

2.1.5 เตรียมอาหาร พาหนะ และสถานที่

2.2 การประสานงาน โดยการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรหรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ก่อนไปใช้บริการและประสานงานกับครูผู้สอนรายวิชาต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถบูรณาการได้

2.3 การปฏิบัติ เริ่มดำเนินการจากปฐมนิเทศผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการใช้ระเบียบ มารยาท และข้อควรปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดให้ผู้เรียนบันทึกสรุปรายงานผลการปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้และดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติการที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 5) ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยโรงเรียนอาจมีแนวทางการสร้าง พัฒนา และใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. จัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามความพร้อม ที่ได้ดำเนินการสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในโรงเรียนและชุมชน กำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

2. สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามสารสนเทศที่มีอยู่ ให้มีประสิทธิภาพจัดระบบการใช้ สำหรับผู้เรียน และผู้สนใจ

3. ใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สนใจได้ใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและคุ้มค่า มีการรวบรวมข้อมูลการใช้ เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่อไป

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ 2 วิธี คือ การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษาและการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานศึกษา มีแนวทางดำเนินการดังนี้

1.1 ประชาสัมพันธ์

1.2 จัดหาทรัพยากร สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี

1.3 จัดเก็บให้เป็นระเบียบ

1.4 จัดทำคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้

1.5 จัดกิจกรรมแนะนำการใช้และรณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้

2. การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในท้องถิ่น มีแนวทางดำเนินการดังนี้

2.1 การเตรียมการ โดยการดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ประชุมชี้แจงบุคลากร ทำความเข้าใจในรายละเอียดของแผนการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้

2.1.2 กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงาน

2.1.3 จัดหางบประมาณ

2.1.4 จัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียน (ใบงาน)

2.1.5 เตรียมอาหาร พาหนะ และสถานที่

2.2 การประสานงาน โดยการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรหรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตก่อนไปใช้บริการและประสานงานกับครูผู้สอนรายวิชาต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถบูรณาการได้

2.3 การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เริ่มดำเนินการจากปฐมนิเทศผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการใช้ระเบียบ มารยาท และข้อควรปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดให้ผู้เรียนบันทึกสรุปรายงานผลการปฏิบัติ การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งสถานศึกษาควรมีการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเป็นการตรวจสอบติดตามว่าสถานศึกษาได้มีการดำเนินงานครบตามแผนงานใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึง การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2542 : 39-41) กล่าวถึง การตรวจสอบ (Check-C) ว่าทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนไว้โดยมีกระบวนการ ดังนี้กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้การรายงานและเสนอผลการประเมินรวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 5) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยโรงเรียนกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ตรวจสอบ และติดตามการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไข ปัญหาอุปสรรคในระหว่าง การดำเนินการ มีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. กำหนดวิธีการ เครื่องมือประเมินผล
2. ผู้เกี่ยวข้องประเมินผล การสร้าง พัฒนาแหล่งเรียนรู้
3. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการสร้าง พัฒนา และใช้แหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาความหมายดังกล่าวข้างต้นของการตรวจสอบสรุปได้ว่า การตรวจสอบหมายถึง การติดตามการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่กำหนดไว้โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล พิจารณากระบวนการทำงานเป็นขั้นตอน เพื่อรายงานและเสนอผลการประเมินในภาพรวม ซึ่งมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. กำหนดผู้รับผิดชอบการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ และเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. วิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้

การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สถานศึกษาควรทำการประเมินผล เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ สามารถนำผลการประเมินที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งมีนักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้กล่าวถึงการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ ดังนี้

ชนิตา วิสะมิตนันท์ (2541 : 44) ได้กล่าวถึงวิธีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน เพื่อทราบความสำเร็จของการดำเนินงานในรอบปี หรือประเมินผลเป็นระยะตลอดปี การศึกษา ได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. การประเมินก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้
2. การประเมินระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้
3. การประเมินหลังการใช้แหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 42) กล่าวถึง แนวปฏิบัติในการประเมินผลการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ว่า จะต้องมีการตรวจสอบ หรือประเมินควบคู่กันไป มีวัตถุประสงค์ พิจารณารายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้หรือกลุ่มวิชาต่างๆ เพื่อรายงานผลการใช้แหล่ง

เรียนรู้ สถิติการใช้ทรัพยากร สารสนเทศที่ใช้บริการ รวมทั้งอุปสรรคปัญหาให้โรงเรียนพิจารณาเพื่อสรุปผลรายงานพร้อมด้วยข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข เพื่อประกอบการวางแผนและโครงการในปีต่อไป และเพื่อให้ทราบความสำเร็จในการดำเนินงานหรือประเมินผลเป็นระยะ ๆ โดยวิเคราะห์ผลสำเร็จหรือไม่ ยังมีปัญหาข้อบกพร่องอย่างไร การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้อาจทำได้ 3 ลักษณะ คือ การประเมินก่อนการใช้แหล่งเรียนรู้ การประเมินระหว่างการใช้แหล่งเรียนรู้ และการประเมินหลังการใช้แหล่งเรียนรู้ ในการดำเนินงานในโรงเรียนมีขั้นตอนการประเมิน ดังนี้ กำหนดกรอบการประเมินผล การสรุปผล และจัดทำรายงาน สำหรับวิธีการและหลักการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นั้น ต้องอาศัยข้อมูลที่รวบรวมไว้และใช้วิธีการที่หลากหลาย และต้องมีหลักการและแนวทางในการประเมิน คือ

1. การประเมินผลรวมกันให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
2. การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องและ

สม่ำเสมอ

3. คุณค่าของการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้นั้น อยู่ที่การนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้นและเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่แล้วมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 6) ได้กล่าวถึงการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ดังนี้

1. โรงเรียนกำหนดให้มีการประเมิน ทบทวน ปรับปรุงกระบวนการดำเนินการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ตามแผนหลักและแนวดำเนินการของโรงเรียนในพื้นที่โรงเรียนกำหนดไว้ ตามบริบทของโรงเรียนเอง

2. โรงเรียนได้กำหนดวิธีการ และเครื่องมือประเมินผลการดำเนินการ การสร้างการพัฒนา และใช้แหล่งเรียนรู้ วิเคราะห์ผลการประเมินและสรุปผลการประเมิน

3. การสรุปรายงานการพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ ควรรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เริ่มดำเนินการระหว่างดำเนินการ และเสร็จสิ้นการดำเนินการ เพื่อสรุปเป็นรายงานนำเสนอให้หน่วยงานต้นสังกัดทุกระดับและผู้เกี่ยวข้องทราบ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการใช้แหล่งเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดต่อไป

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องควรมีการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าต่อไป โดยกำหนดระยะเวลาในการประเมิน เช่น ก่อนใช้ ระหว่างการใช้ และหลังจากการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ เมื่อกำหนดเวลาแล้วลงมือดำเนินการประเมิน โดยมีวัตถุประสงค์พิจารณาผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งปัญหา อุปสรรคให้โรงเรียนพิจารณา เพื่อสรุปผลรายงานพร้อมด้วยข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขซึ่งมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดผู้รับผิดชอบการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ และเครื่องมือในการประเมินผลการใช้แหล่ง

เรียนรู้

3. สรุปผลการใช้แหล่งการเรียนรู้

4. จัดทำรายงานผลการใช้แหล่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ชั้นสุดท้ายคือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครู นักศึกษา และประชาชน ได้ใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุม ในภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุกแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อประโยชน์ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับประชาชน เพื่อพัฒนาความรู้ด้านต่างๆ ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการวางแผน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินการ การปรับปรุงแก้ไขและการตรวจสอบ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้าหมวดวิชา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีการบริหารการใช้แหล่งการเรียนรู้ แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลกับโรงเรียนที่ตั้งนอกเขตเทศบาลแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วินัย ไพบารมณ (2547:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ในกิ่งอำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า มีการส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนา ประสานกับผู้รับผิดชอบการดำเนินงานแหล่งเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนตนเองในด้านการใช้แหล่งเรียนรู้และสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน แต่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนเห็นว่าสิ่งที่ไม่ได้ถือปฏิบัติคือการวางแผนร่วมกับชุมชนในการใช้บุคลากร จัดทำทำเนียบวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก่องกานดา ชยามฤต (2548:IV) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : สวนพฤกษศาสตร์ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อกำหนดทิศทางปฏิบัติหาแนวทางเพื่อให้นโยบายที่กำหนดนั้นสามารถดำเนิน การได้ การปรับปรุงสวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดทำ

แผนแม่บทของสวนพฤกษศาสตร์ เพื่อรองรับนโยบายการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการ/แผนแม่บท ต้องมีแผนให้สอดคล้องกันระหว่างนโยบายการศึกษาและนโยบายพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสากล โดยเน้นการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรมีการวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียน ความต้องการ รูปแบบของกิจกรรมที่จะเข้าไปสัมผัสได้ในสวนพฤกษศาสตร์ เพื่อให้กลุ่มผู้เรียน ได้รับความรู้อย่างแท้จริง เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การปลูกจิตสำนึกทั้งนี้ ต้องมีการตรวจสอบ ติดตามผลและการวิจัย เพื่อนำผลการตรวจสอบนี้มาปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการต่อไป

2. การวางแผนจัดการสวนพฤกษศาสตร์ ปัจจุบัน สวนพฤกษศาสตร์ในสังกัดที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชทุกแห่ง ยังไม่ได้มาตรฐาน ต้องมีการประเมินศักยภาพของแต่ละสวนและกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเพื่อการจัดการและพัฒนา สวนพฤกษศาสตร์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. งบประมาณในการพัฒนาสวนพฤกษศาสตร์ และงบประมาณสนับสนุนจากสภาการศึกษา เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสวนพฤกษศาสตร์ให้สมบูรณ์แบบ มีตั้งแต่อาคารสารนิเทศ (Information Center) หอพรรณไม้ ห้องสมุด พฤกษศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ ห้องจัดแสดงนิทรรศการ บอร์ดจัดแสดง ห้องปฏิบัติการ เนื่องจากสวนพฤกษศาสตร์ของประเทศไทยยังไม่ถึงระดับมาตรฐานโลก ต้องการงบประมาณสนับสนุน ในระยะแรกต้องเป็นจำนวนมากพอที่จะสร้างเสริมสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกให้ความรู้ สวนพฤกษศาสตร์บางแห่งมีสิ่งก่อสร้างแล้วแต่ภายในขาดการวางแผนที่จะดำเนินการต่อไป

4. บุคลากร ปัจจุบันสวนพฤกษศาสตร์ในประเทศไทยยังขาดบุคลากรดำเนินงานด้านต่างๆ โดยเฉพาะนักพฤกษศาสตร์ ด้านอนุกรมวิธาน อาสาสมัคร ครูประจำสวน วิทยากร หรือไกด์ทัวร์ ที่ต้องมาจากผู้ที่มีใจรักธรรมชาติ รักเด็ก มีอารมณ์สุนทรีย์ที่จะให้บริการความรู้ การเข้าเกณฑ์มาตรฐานจะต้องมีการฝึกฝนบุคลากรไว้ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่เด็กๆ และประชาชน ปัจจุบัน สวนพฤกษศาสตร์ของไทยจะมีการบรรยายหรือนำชมโดยหัวหน้าสวน หรือ ผู้ช่วยหัวหน้าสวนฯ

5. ผู้บริหารสวนพฤกษศาสตร์ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่สามารถสนับสนุนข้อมูล หรือนักวิชาการด้านต่างๆ ที่จะเข้ามาช่วยดูแลในสวน ดังนั้น การดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์จำเป็นต้องมีการร่วมมือจากหลายฝ่าย

6. การวางแผนยุทธศาสตร์ เนื่องจากพืชเป็นรากฐานสำคัญของทุกชีวิตบนโลกจึงควรเป็นที่ประจักษ์ในการให้ความสำคัญของพรรณพืชบนโลก การอนุรักษ์และการให้ความรู้เรื่องพรรณพืชแก่ประชาชนจึงควรจัดเป็นนโยบายอันดับแรก เพื่อให้ผู้คนในชาติตระหนักถึงความจริงข้อนี้

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2548(ข)) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : สวนสาธารณะ ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ การสนับสนุนด้านวิชาการโดยการตั้งหน่วยงาน เพื่อรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาแก่ประชาชน การอบรมบุคลากรภายในให้สามารถจัดการศึกษาได้ และการหางบประมาณ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพในอนาคต รวมทั้งต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต โดยพัฒนาให้เป็นเครือข่ายแหล่งการ

เรียนรู้ตลอดชีวิต จัดให้สวนสาธารณะมีความสนุกสนาน มีชีวิตชีวาโดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ วิจัยและพัฒนา และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

อาชญญา รัตนอุบล และคณะ (2548(ก)) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห้องสมุดประชาชน ผลการวิจัย พบว่า ห้องสมุดประชาชนในปัจจุบัน จัดขึ้น เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ศูนย์การเรียนรู้และจัดกิจกรรม เป็นเครือข่ายของชุมชน ให้การศึกษาแก่ ประชาชน ส่งเสริมการอ่าน ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม มีการใช้ระบบที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ จัดบรรยากาศเอื้อต่อการอ่านหนังสือ และมีการกำหนดให้ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ ชัดเจน การดำเนินการของห้องสมุดประชาชนพบปัญหาคือ ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ ปัญหาด้าน บุคลากร และปัญหาด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป ข้อเสนอแนะในการพัฒนาห้องสมุดประชาชนเป็น แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรจะพัฒนาดังนี้ คือ ด้านนโยบายหลักในการจัดห้องสมุดประชาชน กำหนดวัตถุประสงค์และพันธกิจให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งให้ความสำคัญกับความรู้ใน ท้องถิ่นและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุดโดยการร่วมกันจัดกิจกรรมต่างๆด้านการจัด กิจกรรม ควรกำหนดให้ห้องสมุดประชาชนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมและให้มีบทบาทเป็นแหล่ง การเรียนรู้ในชุมชน ส่วนมาตรฐานการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน พบว่า ต้องจัดให้เป็นศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ศูนย์การจัดกิจกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ ให้การศึกษา เผยแพร่ วัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ทางสารสนเทศ จัดให้เป็นห้องสมุดเสมือนจริง รวมทั้งพัฒนาบุคลากร อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งสร้าง ความเข้าใจกับชุมชนให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อภิเดช สิงหเสนี และคณะ (2548:ช-ฐ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต:สวนสัตว์ ได้สรุปการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการแหล่งการ เรียนรู้ตลอดชีวิต :สวนสัตว์ สรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย
  - 1.1 การจัดทำมาตรฐานการดำเนินของสวนสัตว์
  - 1.2 การระดมทรัพยากร เช่นงบประมาณ บุคลากร ผู้ชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น
  - 1.3 การจัดตั้งและการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ที่เป็นระบบและมี ประสิทธิภาพ
  - 1.4 การประสานสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ
  - 1.5 การพัฒนาบุคลากรในแหล่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาการใหม่ๆ เชื่อมโยงหลักสูตรกับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
  - 1.6 การให้บริการ ที่มีความสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย
  - 1.7 การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการร่วมกับผู้เรียน ในระบบ นอก ระบบ และผู้เรียนตามอัธยาศัย
  - 1.8 การจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติให้แก่มีคคุเทศก์ ครู ยุว มีคคุเทศก์ และอาสาสมัคร

- 1.9 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออย่างหลากหลาย
2. ด้านการจัดองค์ประกอบการเรียนรู้
  - 2.1 สื่อนวัตกรรม เนื้อหาสาระ ที่ทันสมัย ที่ความเหมาะสมกับผู้เรียนในระบบ นอกระบบ และผู้เรียนตามอัธยาศัย
  - 2.2 ข้อมูลเฉพาะของสวนสัตว์ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในระบบ นอกระบบ และผู้เรียนตามอัธยาศัย
  - 2.3 พื้นที่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
  - 2.4 ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิทยากร ผู้ชำนาญการ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ด้านของแหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภท
  - 2.5 คุณลักษณะเฉพาะด้านกายภาพของสวนสัตว์
  - 2.6 แหล่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมในแหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด เฉพาะ มุมความรู้ ศูนย์บริการข้อมูลและสารสนเทศ
  - 2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของสวนสัตว์
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าสวนสัตว์แต่ละแห่งมีการจัดกิจกรรม ภายในอย่างต่อเนื่องส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมการแสดงเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหลัก ซึ่งเป็นที่นิยม

ไพรัช วังช่วย (2548 : 89-91) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทเกี่ยวกับการใช้แหล่ง เรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) บทบาทเกี่ยวกับการกำหนด นโยบายส่งเสริม สนับสนุนการจัดหา จัดสร้างหรือพัฒนาและใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน (2) บทบาท เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และประสบการณ์การจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ใน โรงเรียน (3) บทบาทเกี่ยวกับการสนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานที่เกิด จากการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และ (4) บทบาทเกี่ยวกับการกำกับติดตาม ดูแลและประเมินระบบ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาตามระดับการศึกษา พบว่า มีบทบาทเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนในการจัดการ เรียนการสอนในระดับมากทั้ง 2 ระดับการศึกษา และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในระดับมากทั้ง 3 ขนาด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 80-81) ได้ติดตามความก้าวหน้าในการ จัดการแหล่งเรียนรู้ ในปี 2549-2550 ได้สรุปข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานต่างๆ ได้มีการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการกำหนดนโยบายแผนยุทธศาสตร์ มาตรการ และแนวทางในการดำเนินการจัดการแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อให้แหล่งเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ บุคคลได้ทุกเพศทุกวัยที่ต้องการแสวงหาความรู้ ไม่ว่าจะเพื่อการศึกษา เพื่อส่งเสริมด้านการประกอบ อาชีพ หรือแม้แต่การรับรู้ข่าวสาร และการใช้เวลาว่างหรือเวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง และต่อสังคมจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หน่วยงานต่างๆ ควรมีการนำแผนหรือนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. ควรมีการประสานเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานในการปฏิบัติงานในระดับ
3. หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มากกว่านี้
4. รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ ให้กระจายทุกชุมชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ
5. รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดรวมทั้งบุคลากรที่ดูแลหรือรับผิดชอบแหล่งเรียนรู้นั้น ให้ได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และมีความก้าวหน้าในอาชีพ
6. หน่วยงานทั้ง ภาครัฐ เอกชน และชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้น และจูงใจให้ประชาชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้และเข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น
7. ควรมีการสร้างและขยายเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ เพื่อให้มีการสนับสนุนการปฏิบัติงานระหว่างกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และอาจมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

อินดริยันโต (Indriyanto. 1993 : 3418-A) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศอินโดนีเซียผลการวิจัยพบว่า ในระหว่างตัวแปร บ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากบ้าน และแหล่งชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำลง

จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวมาข้างต้น ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่นำไปใช้ในการจัดการศึกษาเริ่มตั้งแต่ การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ และศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงนำแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรเดมมิ่งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.2546 : 3) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง โดยปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

1. วิธีการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยศึกษากับผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีวิธีการศึกษาดังนี้ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เพื่อกำหนดกรอบการศึกษารอบการศึกษารอบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้วิจัยนำแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามวงจรเต็มมิ่งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 3) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 4) การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในปี 2556 จำนวน 104 คน จำแนกเป็น

ผู้อำนวยการศูนย์ 8 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 10 คน พนักงานราชการ (ครู กศน. และ ครูอาสาสมัคร) 50 คน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 28 คน และประธานกรรมการสถานศึกษา 8 คน โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากรทั้งหมด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.2 กำหนดขอบข่ายของเนื้อหาที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3 กำหนดประเด็นเนื้อหาและตัวบ่งชี้ที่ต้องการทราบ

4.4 เขียนข้อคำถาม โดยการร่างข้อคำถามแต่ละข้อตามประเด็นและตัวบ่งชี้ที่กำหนด

4.5 เรียงข้อคำถามและจัดรูปแบบนำข้อคำถามแต่ละข้อมาจัดเรียงรวมกันเป็นแบบสอบถาม 1 ชุด พร้อมทั้งมีการชี้แจงการตอบไว้อย่างครบถ้วน

4.6 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

4.7 ปรับปรุงเครื่องมือตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระได้ให้ข้อเสนอแนะ

4.8 นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุง และผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรง (validity) ด้านเนื้อหาและความ

เหมาะสม โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งทุกข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้อง ≥ 0.66

4.9 นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะไว้มาปรับปรุงแก้ไข โดยพิจารณา ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาคณาจารย์ ให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ และนำไปทดลอง (tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4.10 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามในภาพรวมเท่ากับ 0.98

4.11 ปรับปรุงแบบสอบถามตามความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาคณาจารย์ และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

5.1 ผู้วิจัยนำหนังสือจากอาจารย์ที่ปรึกษาติดต่อขอความอนุเคราะห์จาก ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

5.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังครูผู้เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้แจกและนัดวัน เพื่อรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาคั่นคว้าและประมวลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมประมวลผลสำเร็จรูปโดยดำเนินการดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ เพื่อทราบบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง โดยกำหนดเกณฑ์คะแนน บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เฉลี่ยรายข้อดังนี้

ค่าเฉลี่ย(μ)	การแปลความหมาย
4.51 – 5.00	มีบทบาทในการพัฒนาในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	มีบทบาทในการพัฒนาในระดับมาก
2.50 – 3.49	มีบทบาทในการพัฒนาในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	มีบทบาทในการพัฒนาในระดับน้อย
1.00 – 1.49	มีบทบาทในการพัฒนาในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการคำนวณหาขนาดอิทธิพล (Effect Size)

สูตรการคำนวณ Effect Size (d)

$$d = \frac{\mu_1 - \mu_2}{S_p}$$

d แทน ค่าของขนาดอิทธิพล

μ_1 แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประชากรกลุ่มที่ 1

μ_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มประชากรกลุ่มที่ 2

S_p แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรวม

โดยแปลค่าตามเกณฑ์การแปลผลค่าขนาดอิทธิพลของโคเฮน (cited in Taylor- Pilliae&Froelicher,2004) ดังนี้

ค่าขนาดอิทธิพลมากกว่า 0.80 = ขนาดอิทธิพลมาก

ค่าขนาดอิทธิพลมากกว่า 0.50 = ขนาดอิทธิพลปานกลาง

ค่าขนาดอิทธิพลมากกว่า 0.20 = ขนาดอิทธิพลน้อย

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอในรูปแบบตารางและแสดงเนื้อหาประกอบความถี่

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติ ดังนี้

7.1 สถิติพื้นฐาน

7.1.1 ค่าเฉลี่ย (μ)

7.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

7.1.3 ค่าขนาดอิทธิพลของโคเฮน (Cohen's d)

7.2 หากคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าความตรง (IOC) และความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach)

7.3 ทดสอบสมมติฐาน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มจากการกำหนดสัญลักษณ์ ที่ใช้ในการวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

μ แทน คะแนนเฉลี่ย

σ แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

Sp แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรวม

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามตามเครื่องมือ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามตามเครื่องมือ

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละข้อมูลตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1.ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	8	7.70
2.ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	10	9.60
3.พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัครและครู กศน.ตำบล)	50	48.10
4.ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	28	26.90
5.ประธานกรรมการสถานศึกษา	8	7.70
รวม	104	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานราชการ (ครูอาสาสมัครและครู กศน.ตำบล) คิดเป็นร้อยละ 48.10 เป็นครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 26.90 เป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 9.60 เป็นผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คิดเป็นร้อยละ 7.70 และเป็นประธานกรรมการสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7.70

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของครูในภาพรวม

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบ สอบถามต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ในภาพรวม (n=104)

บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	μ	σ	ระดับ
1.การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.00	0.53	มาก
2.การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.95	0.61	มาก
3.การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.84	0.66	มาก
4.การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้	3.80	0.67	มาก
เฉลี่ยรวม	3.91	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.91$) โดยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นลำดับที่ 1 และรองลงมาได้แก่บทบาทด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีบทบาทด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้เป็นลำดับสุดท้าย

2.2 บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามในรายด้าน

2.2.1 บทบาทด้านวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

รายการ	μ	σ	ระดับ
1. กำหนดให้มีการศึกษาความต้องการ การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.05	0.63	มาก
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.02	0.67	มาก
3. กำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.18	0.65	มาก
4. กำหนดให้มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.07	0.71	มาก
5. แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.75	0.86	มาก
6. การวางแผนสำรวจแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.87	0.75	มาก
7. การจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศในการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.90	0.71	มาก
8. เปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.15	0.73	มาก
9. การส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.85	0.79	มาก
10. กำหนดให้สถานศึกษาปฏิบัติตามแผนหรือโครงการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.10	0.72	มาก
เฉลี่ยรวม	4.00	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมา

การเปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตน้อยที่สุด

2.2.2 บทบาทด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

รายการ	μ	σ	ระดับ
11. ประชุมชี้แจงให้แก่ครู บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษา และประชาชนทราบถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.08	0.76	มาก
12. การสำรวจ จัดทำระบบทะเบียนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นปัจจุบัน	3.79	0.79	มาก
13. มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการสำรวจ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.83	0.82	มาก
14. ส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีบรรยากาศสิ่งแวดล้อมเหมาะสมต่อการเรียนรู้	4.04	0.74	มาก
15. การประชาสัมพันธ์การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทราบ	3.95	0.79	มาก
16. การนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.17	0.70	มาก
17. มีแผนการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.87	0.85	มาก
18. กำหนดให้มีการจัดทำคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.76	0.81	มาก
19. การบริการให้คำปรึกษาแนะนำ อำนวยความสะดวก แก่ผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.98	0.77	มาก
20. การส่งเสริมให้ใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเหมาะสม	4.00	0.73	มาก
เฉลี่ยรวม	3.95	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมาเป็นการประชุมชี้แจงให้แก่ครู บุคลากร

ทางการศึกษา นักศึกษา และประชาชนทราบถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีการกำหนดให้มีการจัดทำคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตน้อยที่สุด

2.2.3 บทบาทด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

รายการ	μ	σ	ระดับ
21. การกำหนดวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.91	0.66	มาก
22. วางแผนการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.75	0.74	มาก
23. กำหนดผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.80	0.77	มาก
24. กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.80	0.81	มาก
25. นิเทศและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง	3.78	0.85	มาก
26. จัดทำข้อมูลการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.84	0.73	มาก
27. นำผลการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.76	0.75	มาก
28. เปิดโอกาสให้ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.05	0.81	มาก
เฉลี่ยรวม	3.84	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมาก($\mu = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีการเปิดโอกาสให้ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด รองลงมาได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีการวางแผนการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตน้อยที่สุด

2.2.4 บทบาทด้านการประเมินผลการทำงานแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการประเมินผลการทำงานแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้

รายการ	μ	σ	ระดับ
29. มีวิธีการและเครื่องมือประเมินผลการทำงานแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้อย่างหลากหลาย	3.81	0.76	มาก
30. มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลในการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้	3.76	0.80	มาก
31. มีการประเมินผลการทำงานแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	3.81	0.82	มาก
32. มีการจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ	3.67	0.84	มาก
33. มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.75	0.83	มาก
34. มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.83	0.77	มาก
35. เปิดโอกาสให้ ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	3.96	0.77	มาก
เฉลี่ยรวม	3.80	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการประเมินผลการทำงานแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านประเมินผลการทำงานแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีการเปิดโอกาสให้ ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้มากที่สุด รองลงมา มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีการจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.7 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่คะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำนวณหาขนาดอิทธิพล (Effect Size) โดยแปลค่าตามเกณฑ์การแปลผลค่าขนาดอิทธิพลของโคเฮน (cited in Taylor-Pilliae & Froelicher, 2004)

คู่การเปรียบเทียบ	μ	σ	Sp	Effect Size	ความหมาย
1. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย	3.9750	0.5907	0.6319	-0.0848	ขนาด อิทธิพล น้อย
ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา	4.0286	0.7225			
2. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย	3.9750	0.5907	0.5556	0.1072	ขนาด อิทธิพล น้อย
พนักงานราชการ	3.9154	0.5739			
3. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย	3.9750	0.5907	0.5246	0.1078	ขนาด อิทธิพล น้อย
ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.9184	0.5350			
4. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย	3.9750	0.5907	0.5352	0.6005	ขนาด อิทธิพล ปานกลาง
ประธานกรรมการ สถานศึกษา	3.6536	0.5236			
5. ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา	4.0286	0.7225	0.5791	0.1954	ขนาด อิทธิพล น้อย
พนักงานราชการ	3.9154	0.5739			
6. ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา	4.0286	0.7225	0.5644	0.1952	ขนาด อิทธิพล น้อย
ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.9184	0.5350			

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

คู่การเปรียบเทียบ	μ	σ	Sp	Effect Size	ความหมาย
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา					ขนาด
7. ทางการศึกษา	4.0286	0.7225	0.6241	0.6008	อิทธิพล
ประธานกรรมการสถานศึกษา	3.6536	0.5236			ปานกลาง
8. พนักงานราชการ	3.9154	0.5739			ขนาด
ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.9184	0.5350	0.5419	-0.0055	อิทธิพล
9. พนักงานราชการ	3.9154	0.5739			ขนาด
ประธานกรรมการสถานศึกษา	3.6536	0.5236	0.5521	0.4741	อิทธิพล
ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.9184	0.5350			ขนาด
10. ประธานกรรมการสถานศึกษา	3.6536	0.5236	0.5200	0.5092	อิทธิพล
					ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่คะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อระดับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำนวณหาขนาดอิทธิพล (Effect Size) โดยแปลค่าตามเกณฑ์การแปลผลค่าขนาดอิทธิพลของโคเฮน (cited in Taylor-Pilliae & Froelicher,2004) จากการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 กลุ่ม พบว่า

คู่ที่ 1 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่ามีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกันน้อย

คู่ที่ 2 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับพนักงานราชการ พบว่ามีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกันน้อย

คู่ที่ 3 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่ามีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกันน้อย

คู่ที่ 4 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กับประธานกรรมการสถานศึกษา พบว่ามีขนาดอิทธิพลปานกลาง มีความเห็นแตกต่างกันปานกลาง

คู่ที่ 5 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กับพนักงานราชการ พบว่ามีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกันน้อย

คู่ที่ 6 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่ามีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกันน้อย

คู่ที่ 7 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กับประธานกรรมการสถานศึกษา พบว่ามี ขนาดอิทธิพลปานกลาง มีความเห็นแตกต่างกันปานกลาง

คู่ที่ 8 พนักงานราชการ กับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่ามีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกัน้อย

คู่ที่ 9 พนักงานราชการ กับประธานกรรมการสถานศึกษา พบว่ามีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกัน้อย

คู่ที่ 10 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับประธานกรรมการสถานศึกษาพบว่ามีขนาดอิทธิพลปานกลาง มีความเห็นแตกต่างกันปานกลาง

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการรวบรวมและสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดคิดเป็นจำนวนร้อยละ 52.88 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งสามารถสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะในภาพรวมของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ปัญหาและข้อเสนอแนะในภาพรวมของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงตามความถี่

ปัญหา	
บทบาทของผู้อำนวยการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความถี่
ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	
1. การกำหนดนโยบายไม่ชัดเจนและไม่ตรงตามวัตถุประสงค์	15
2. ไม่มีการตั้งคณะทำงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ	10
3. ไม่มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ชัดเจนในการสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	9
4. บุคลากรขาดความรู้ในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้	7
5. ไม่มีการสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรในการบริหารแหล่งเรียนรู้	6
ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	
1. ขาดการจัดทำข้อมูลทะเบียนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน	12
2. ไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนสำรวจแหล่งเรียนรู้และจัดทำข้อมูล การสำรวจไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ข้อมูลไม่ตรงความเป็นจริง	8
3. ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ไม่มีผู้ใช้บริการ	8

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ปัญหา		ความถี่
บทบาทของผู้อำนวยการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต		
4.	ขาดความต่อเนื่อง ขาดการพัฒนา	7
5.	การใช้แหล่งเรียนรู้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์	5
6.	ไม่มีการวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	3
ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต		
1.	ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ในการตรวจสอบและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	14
2.	กระบวนการติดตามกระบวนการปฏิบัติงานไม่เป็นขั้นตอน	11
3.	กระบวนการตรวจสอบไม่เป็นไปตามระบบเนื่องจากข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน	8
4.	กำหนดวัตถุประสงค์ในการรวบรวมข้อมูลไม่เป็นขั้นตอน	6
5.	บุคลากร และชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	5
6.	ไม่มีการนำผลการตรวจสอบและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตมาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3
ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้		
1.	ไม่มีการนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	12
2.	ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	11
3.	ขาดความต่อเนื่องในการประเมินผล	7
4.	ไม่มีการรายงานผลการประเมินการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้	6
5.	ไม่มีแนวทางการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพการประเมินไม่ตรงตามเกณฑ์ เพราะทำงานไม่ตรงตามแผนงาน	4

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ปัญหาที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามพบเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการกำหนดนโยบายไม่ชัดเจนและไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่มีการตั้งคณะทำงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ และไม่มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ชัดเจนในการสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ขาดการจัดทำข้อมูลทะเบียนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน ไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนสำรวจแหล่งเรียนรู้และจัดทำข้อมูล การสำรวจไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ข้อมูลไม่ตรงความเป็นจริง และประชาชนไม่เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไม่มีผู้ใช้บริการ ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ในการตรวจสอบและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต กระบวนการติดตามกระบวนการปฏิบัติงานไม่เป็นขั้นตอน และกระบวนการติดตามกระบวนการปฏิบัติงานไม่เป็นขั้นตอน ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ ไม่มีการนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนา

แหล่งเรียนรู้ ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และขาดความต่อเนื่องในการประเมินผล

ตารางที่ 4.9 ข้อเสนอแนะในภาพรวมของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อบทบาทของผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงตามความถี่

ข้อเสนอแนะ		
บทบาทของผู้อำนวยการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต		ความถี่
ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต		
1.	ควรจัดทำแผนงานที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และมีวิธีการที่ตรงตามวัตถุประสงค์	11
2.	ควรมีการปรับปรุงแผนให้ชัดเจนและครอบคลุมสามารถปฏิบัติตามได้	9
3.	มีการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	7
4.	การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องขึ้นกับบริบทของชุมชน เพื่อความมีประสิทธิภาพ	6
5.	มอบหมายผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน	5
ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต		
1.	มีผู้รับผิดชอบในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจน	13
2.	อบรมให้ความรู้เรื่องการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม	8
3.	ควรประสานร่วมกับเครือข่ายในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	6
4.	สร้างจิตสำนึกของผู้จัดทำแผน	4
5.	สร้างความเข้าใจกับคณะทำงาน ให้เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง	4
ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต		
1.	มีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม	10
2.	ต้องมีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในทุกกลุ่มเป้าหมาย	9
3.	การตรวจสอบและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ	8
4.	จัดสร้างเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ	5
5.	รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบ ติดตามกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน มีการรายงานการตรวจสอบ	5

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	
บทบาทของผู้อำนวยการในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	ความถี่
ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้	
1. นำข้อสรุปผลจากการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต	15
2. ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการประเมิน	14
3. ประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกกลุ่มเป้าหมาย	8
4. พัฒนาระบบการประเมินผล สรุปผล และรายงานผล	7

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ข้อเสนอแนะที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเสนอเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย พบว่าด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรจัดทำแผนงานที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และมีวิธีการที่ตรงตามวัตถุประสงค์ควรมีการปรับปรุงแผนให้ชัดเจนและครอบคลุมสามารถปฏิบัติตามได้ และมีการจัดกิจกรรมพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีผู้รับผิดชอบในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจน อบรมให้ความรู้เรื่องการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และควรประสานร่วมกับเครือข่ายในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ต้องมีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในทุกกลุ่มเป้าหมาย และมีการตรวจสอบและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ นำข้อสรุปผลจากการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการประเมิน และประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกกลุ่มเป้าหมาย

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการและบุคลากรในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในปี 2556 จำนวน 104 คน จำแนก เป็น ผู้อำนวยการศูนย์ 8 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 10 คน พนักงานราชการ (ครู กศน. ตำบล และ ครูอาสาสมัคร) 50 คน ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 28 คน และ ประธานกรรมการสถานศึกษา 8 คน โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากรทั้งหมด

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง ผู้ตอบเห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลและผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ขอหนังสือขออนุญาตจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ไปถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง
- 2) นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยพร้อมแบบสอบถามจำนวน 104 ฉบับ ไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยได้นัดวันเพื่อรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง โดยดำเนินการระหว่าง วันที่ 1-15 มิถุนายน 2556 แบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 104 ฉบับ ได้รับกลับคืนจำนวน 104 ฉบับ แบบสอบถามที่ได้รับคืนคิดเป็นร้อยละ 100

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่และร้อยละ
- 2) ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยกำหนดเกณฑ์คะแนน บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)
- 3) ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของผู้บริหาร ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ ด้วยการคำนวณหาขนาดอิทธิพล (Effect Size) โดยแปลค่าตามเกณฑ์การแปลผลค่าขนาด อิทธิพลของโคเฮน (cited in Taylor-Pilliae & Froelicher, 2004)
- 4) ตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

1.3 ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดของการศึกษาบทบาทของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตสรุปได้ดังนี้

1.3.1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้อำนวยการศูนย์ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.70 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.60 พนักงานราชการ (ครู กศน.ตำบล และ ครูอาสาสมัคร) จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 26.90 และประธานกรรมการสถานศึกษา จำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 7.70

1.3.2 ผลการศึกษาบทบาทของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีบทบาทในด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นลำดับที่ 1 และรองลงมาได้แก่บทบาทด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีบทบาทด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้เป็นลำดับสุดท้าย

1.3.3 ผลการศึกษาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่คะแนนความเห็นของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อระดับบทบาทของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยคำนวณหาขนาดอิทธิพล (Effect Size) พบว่า

1.3.3.1 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ -0.0848 มีขนาดน้อย มีความเห็นแตกต่างกัน้อย

1.3.3.2 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับพนักงานราชการ พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.1072 มีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกัน้อย

1.3.3.3 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.1078 มีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกัน้อย

1.3.3.4 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับประธานกรรมการสถานศึกษา พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.6005 มีขนาดอิทธิพลปานกลาง มีความเห็นแตกต่างกันปานกลาง

1.3.3.5 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กับพนักงานราชการ พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.1954 มีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกัน้อย

1.3.3.6 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กับครูศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.1952 มีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างกัน้อย

1.3.3.7 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กับประธานกรรมการสถานศึกษา พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.6008 มีขนาดอิทธิพล ปานกลาง มีความเห็นแตกต่างปานกลาง

1.3.3.8 พนักงานราชการ กับครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ -0.0055 มีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างน้อย

1.3.3.9 พนักงานราชการ กับประธานกรรมการสถานศึกษา พบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.4741 มีขนาดอิทธิพลน้อย มีความเห็นแตกต่างน้อย

1.3.3.10 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กับประธานกรรมการสถานศึกษาพบว่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) มีค่าเท่ากับ 0.5092 มีขนาดอิทธิพลปานกลาง มีความเห็นแตกต่างปานกลาง

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3.4.1 ปัญหาที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามพบเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า **ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต** มีการกำหนดนโยบายไม่ชัดเจนและไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ไม่มีการตั้งคณะทำงานที่ชัดเจนและเป็นระบบ และไม่มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ชัดเจนในการสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต **ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต** ขาดการจัดทำข้อมูลทะเบียนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีระบบเป็นขั้นตอน ไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนสำรวจแหล่งเรียนรู้และจัดทำข้อมูล การสำรวจไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ข้อมูลไม่ตรงความเป็นจริง และประชาชนไม่เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ไม่มีผู้ใช้บริการ **ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต** ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ในการตรวจสอบและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต กระบวนการติดตามกระบวนการปฏิบัติงานไม่เป็นขั้นตอน และกระบวนการติดตามกระบวนการปฏิบัติงานไม่เป็นขั้นตอน **ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้** ไม่มีการนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และขาดความต่อเนื่องในการประเมินผล

1.3.4.2 ข้อเสนอแนะที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเสนอเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียงลำดับความถี่จากมากไปหาน้อยพบว่า **ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต** ควรจัดทำแผนงานที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และมีวิธีการที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ควรมีการปรับปรุงแผนให้ชัดเจนและครอบคลุมสามารถปฏิบัติตามได้ และมีการจัดกิจกรรมพัฒนา แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง **ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต** มีผู้รับผิดชอบในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจน อบรมให้ความรู้เรื่องการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และควรประสานร่วมกับเครือข่ายในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิต **ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต** มีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ต้องมีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ในทุกกลุ่มเป้าหมาย และ มีการตรวจสอบและติดตาม

การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ **ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้** นำข้อสรุปผลจากการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการประเมิน และประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกกลุ่มเป้าหมาย

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พบข้อสังเกตที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 การศึกษาบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

จากผลการวิจัยที่พบว่า ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในด้านการศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน จึงเห็นว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้มีแหล่งเรียนตลอดชีวิตที่ดี ส่งเสริมการจัดการศึกษา และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 25 ได้กำหนดว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การค้าและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งเรียนรู้อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 15) จึงส่งผลให้กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าพบว่า ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า บทบาทด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะการประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งก่อนถึงขั้นตอนการประเมินผล มีขั้นตอนการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต อาจทำให้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยไม่เห็นความสำคัญของขั้นตอนนี้มากนัก และในหน่วยงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่วนมากขาดบุคลากรที่ความรู้ความสามารถในการประเมินผล ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งผลให้ไม่มีกรประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

วรจักร ใจแก้ว (2554:60) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2.1.1 ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต จากผลการวิจัยพบว่า ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยองมีบทบาทด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญในการจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและเห็นของจริงจากแหล่งเรียนรู้ และสื่อที่ส่งเสริมความรู้ให้กับประชาชนทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิต จึงให้มีการกำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และในกระบวนการวางแผนการบริหารงานนั้น ต้องมีการกำหนดนโยบายเป็นขั้นตอนแรก สอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 4) ได้กำหนดแนวทางในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โรงเรียนกำหนดนโยบายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยทำความเข้าใจนโยบายตามแผนหลักหลักสูตร รวมทั้งแนวดำเนินการของโรงเรียนในฝัน เพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ โดยให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนด 2) จัดตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สภาพความพร้อมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน 3) จัดทำแผนงานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้คณะกรรมการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะเป็นผู้สำรวจวิเคราะห์ความพร้อม รวบรวมข้อมูลแล้วจัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม 4) สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของโรงเรียนและชุมชน โรงเรียนดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากรทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียนและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญมีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้และ 5) ประชาสัมพันธ์โครงการ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาและใช้แหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจตรงกัน เกิดความร่วมมือในการสนับสนุน ช่วยเหลือ เพื่อให้แหล่งการเรียนรู้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

2.1.2 ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต จากผลการวิจัยพบว่า ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการเรียนของผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นจากการศึกษาในสถานที่จริง จึงทำให้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง กำหนดให้ครูนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งกรมวิชาการ

(2545 (ข) : 6-7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ใน ยุคปัจจุบันไว้ว่าเป็น เครื่องมือของการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้ลึกเพิ่มพูน ทักษะ ประสิทธิภาพ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายเร็วขึ้น ผู้เรียนมองเห็น สิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจและทำให้เกิด การอยากกรู้อยากเห็น ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจ และความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกันให้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน เป็นการบูรณาการสาระการเรียนรู้ ต่างๆ ให้เชื่อมโยงกัน เกิดการเรียนรู้วิธีการใช้แหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม การเรียนรู้ใน หลายมิติจากแหล่งเรียนรู้และสื่อที่หลากหลาย เชื่อมโยงที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียน การสอนของผู้เรียน

2.1.3 ด้านการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต จากผลการวิจัย

พบว่าผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาท ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีการเปิดโอกาสให้ครู นักศึกษา และ ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตมากที่สุด เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็น เพราะว่าการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง ใน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งขั้นตอนนี้จะ มีประสิทธิภาพสูงสุดมาจากการเปิดโอกาสให้ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยบุคคล เฉพาะกลุ่ม อาจจะไม่ทำให้ได้ผลที่ถูกต้องตรงตามความจริงเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 5) ได้กล่าวถึงการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยโรงเรียนกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการนิเทศ ตรวจสอบ และติดตามการพัฒนาและใช้แหล่ง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไข ปัญหาอุปสรรคในระหว่างการดำเนินการ และ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามว่าควรมีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่ง เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม

2.1.4 ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ จากผลการวิจัย

พบว่าผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาท ด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ โดยมีการเปิดโอกาสให้ ครู นักศึกษา และ ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้มากที่สุด เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการ เปิดโอกาสให้ ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ จะทำให้การ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์การมากที่สุด การประเมินผลทำให้ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ สามารถนำผล การประเมินที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้

มีประสิทธิภาพต่อไปซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ว่าควรให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการประเมิน และ วรจักร ใจแก้ว (2554:60) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราดผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่าด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้อย่างชัดเจน

2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.2.1 จากผลการวิเคราะห์พบว่า *ประธานกรรมการสถานศึกษา* มีความเห็นแตกต่างกับ *ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย* *ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา* และ *ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน* ในระดับปานกลาง เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประธานกรรมการสถานศึกษา มีอำนาจหน้าที่ ตามคำสั่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอวังจันทร์ (2556) มีอำนาจหน้าที่ 1) ให้คำปรึกษาและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา 2) ส่งเสริมให้มีการระดมทุนทางสังคมและทรัพยากรจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3) ติดตามและเสนอแนะผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษา 4) ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุน และประสานความร่วมมือการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อเสนอของผู้ตอบแบบสอบถามว่า ควรประสานร่วมกับเครือข่ายในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการประเมิน และประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกกลุ่มเป้าหมายทั้งในด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน การดำเนินงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประธานกรรมการสถานศึกษายังเห็นว่าผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยองควรมีบทบาทในด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มากขึ้น

2.2.2 จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่ามีความเห็นแตกต่างน้อย เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการปฏิบัติงานด้านการศึกษา เป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาที่จะต้องร่วมมือกันในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ตามนโยบายของสำนักงาน กศน. บุคลากรทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอด และด้านการประเมินผล การนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ เพราะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในด้านการจัดกิจกรรมการศึกษาในด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ

2.3 จากการศึกษาปัญหาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการในจังหวัดระยอง

2.3.1 ปัญหาที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามพบ เกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่พบมากที่สุดคือ มีการกำหนดนโยบายไม่ชัดเจนและไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีภาระงานที่ครอบคลุมในทุกกิจกรรม ทำให้การกำหนดนโยบายต้องกำหนดในภาพที่กว้างเพื่อให้ครอบคลุมในทุกภาระงาน บุคลากรที่ปฏิบัติงานเป็นพนักงานจ้างทำให้การปฏิบัติงานขาดความต่อเนื่อง และผู้ปฏิบัติมีประสบการณ์น้อย ทำให้ขาดความสามารถในการประเมินผลส่งผลให้ไม่มีการนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ดร.ณี อ่องประภิต (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 (อำเภอเมืองพะเยา) พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารนั้น โรงเรียนไม่มีการวางแผน กำหนดนโยบายและเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ได้ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ไม่มีระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและขาดการปรับปรุงแก้ไข การวางแผน กำหนดนโยบาย เป้าหมายในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ ศิริพร จิตอารีย์ (2549:บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการแหล่งเรียนรู้

2.3.2 ข้อเสนอแนะที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเสนอเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่พบมากที่สุดคือ ควรจัดทำแผนงานที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีวิธีการที่ตรงตามวัตถุประสงค์ มีผู้รับผิดชอบในการสำรวจแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ชัดเจน มีการตรวจสอบติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม และควรมีการนำข้อสรุปผลจากการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เหตุที่ได้ผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการวางแผนการบริหารงานสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน จะสามารถกำหนดกระบวนการ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานครอบคลุม ทำให้ผลที่ได้รับจากการปฏิบัติงานตรงวัตถุประสงค์ของแผน ซึ่งสอดคล้องกับดร.ณี อ่องประภิต (2549:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้

ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 (อำเภอเมืองพะเยา) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้มีข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะว่า ควรมีการวางแผนจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดนโยบายให้ชัดเจนต่อเนื่องและเป็นระบบ และควรมีระบบการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลอย่างจริงจังโดยให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบประเมินผลและควรปรับเปลี่ยน กำหนดนโยบายเป้าหมายในการดำเนินงานให้ชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอเพื่อการปฏิบัติต่อผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังต่อไปนี้

3.1 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง มีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่มีคะแนนเฉลี่ยด้านการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้น้อยกว่าด้านอื่น ซึ่งอาจเนื่องมาจากการประเมินผลของสถานศึกษาอาจประเมินโดยบุคลากรของสถานศึกษา โดยไม่มีชุมชนร่วมประเมิน และอาจไม่มีการเผยแพร่สรุปผลการประเมินให้ชุมชนได้รู้ สอดคล้องกับปัญหาที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามพบเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ว่าไม่มีการนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และขาดความต่อเนื่องในการประเมินผล จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) กำหนดให้การพัฒนาแหล่งเรียนเป็นหนึ่งในนโยบายของสถานศึกษา เพื่อให้มีการพัฒนาที่มีกระบวนการที่ชัดเจน และมีความต่อเนื่อง
- 2) กำหนดผู้รับผิดชอบประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้อย่างชัดเจน
- 3) กำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานในการประเมินผลที่ชัดเจน

ข้อเสนอเพื่อการปฏิบัติ

- 1) ควรมีการติดตามการประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มีการสรุปผลการประเมิน กำหนดให้มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) มีการจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป
- 3) นำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 จากผลการวิจัยพบว่า ประธานกรรมการสถานศึกษามีความเห็นแตกต่างกับบุคลากรของสถานศึกษาในบทบาทผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานศึกษาส่วนมากยังคิดว่าคณะกรรมการสถานศึกษา

เป็นเพียงผู้สนับสนุนด้านทรัพยากรทางการศึกษามากกว่าเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ทบทวนบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับความต้องการ ความคาดหวังของชุมชนท้องถิ่น

2) แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการวางแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

3) กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ชัดเจน

ข้อเสนอเพื่อการปฏิบัติ

1) มีการกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน ในการวางแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

2) ประชาสัมพันธ์ ชี้แจง แนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ประชาชนทุกภาคส่วนรับทราบ

3) สร้างความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต กับส่วนราชการ ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรพิจารณาศึกษาบทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2.2 ควรใช้วิธีการวิจัยแบบอื่น เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

3.2.3 การศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง โดยจำแนกตามขนาดของอำเภอ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัญญาภัค สำราญใจ (2542) “บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการพัฒนาชนบทในประเทศไทย” ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- กฤษณี คำชายและคณะ (2551) รายงานการวิจัยวิธีวิทยาการประเมินความสำเร็จของการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545) การจัดการศึกษานอกระบบ เพื่อการศึกษาศึกษาตลอดชีวิตตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กรมวิชาการ (2545 ก) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรุงเทพมหานคร กรมวิชาการ
- _____ (2545 ข) สถานที่สำคัญทางการศึกษา กรุงเทพมหานคร กรมวิชาการ
- กรมสามัญศึกษา (2523) แนวการจัดการศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับชุมชน กรุงเทพมหานคร กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- _____ (2542) แนวดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน กรุงเทพมหานคร กระทรวงศึกษาธิการ โรงพิมพ์การศาสนา
- _____ (2544) การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์การศาสนา หน้า 7-8
- กระทรวงศึกษาธิการ (2544) การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร กระทรวงฯ
- _____ (2546) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กรุงเทพมหานคร กระทรวงฯ
- _____ (2552) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 60 ง. ราชกิจจานุเบกษาการศึกษาตลอดชีวิต 2-3
- กุลกานต์ วงษ์สิงห์ (2545) “บทบาทของผู้บริหารในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” ปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ก้องกานดา ชยามฤต (2548) การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอนพฤษภาคม 2548 รายงานการวิจัย สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

- งามเพ็ญ พันธุ์ดี (2545) “บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ.2541 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จันทร์จิรา พัทธ์ (2550) “บทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” วิทยุศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จันทร์เพ็ญ ประสาทไทย (2551) "การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา" การศึกษาค้นคว้าอิสระ วิทยุศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541) *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน* สงขลา หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ
- ชมชล นาพิมพ์ (2553) “บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร” วิทยุศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (2544) *แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต* วารสารการศึกษานอกโรงเรียน มีนาคม หน้า 22 ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (2554) *แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต* สำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน
- ดรุณี อ่องประกิต (2549) “การศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาพะเยา เขต 1 (อำเภอเมืองพะเยา)” การศึกษาอิสระ ค.ม.(การบริหาร การศึกษา) เชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- ดำริ บุญชู (2548, มกราคม-มีนาคม) *การใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา* วารสารวิชาการ 8(1) : 28
- นฤมล ตันธสุเรศษฐ์ (2533) “*แหล่งวิทยาการในชุมชน*” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาและ การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน เล่ม 1 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์ (2544) *แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนสร้างเพื่อเด็กมิได้สร้างเพื่อใคร* วารสาร วิชาการ ธันวาคม สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 4 (12) : 26 – 37
- บุญลือ คชเสนีย์ (2544) “บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของผู้บริหาร โรงเรียน มัธยมศึกษา เขต การศึกษา 5 เกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้อัน วิทยานิพนธ์ วิทยุศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏเพชรบุรี
- “ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา” (2551, 25 มีนาคม) *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 125 ตอนพิเศษ 60 ง หน้า 2
- ประจักษ์ บุญอารีย์ (2545, เมษายน) *การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อการศึกษา* วารสาร ครูทัศน์ 16(1): 46-47

- ประเวศ วะสี (2543) *สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์* พิมพ์ครั้งที่ 3 นนทบุรี สำนักงาน
ปฏิรูปสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข
- ประเสริฐ บุญเรือง (2555) *การจัดการศึกษาตลอดชีวิต* วารสาร กศน. หน่วยศึกษานิเทศก์
สำนักงาน กศน. หน้า 5
- พร พันธุ์โอสถ (2548) *ประสบการณ์การเรียนรู้* คลาสรูม 2 (5) : 14-15
- สำนักนายกรัฐมนตรี (2551) *พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย พ.ศ.2551* กรุงเทพมหานคร
- ไพรัช วังช่วย (2548) “บทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการ
สอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต
3” ปริญญาานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิจิตร ศรีสะอ้าน (2523) *เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบบริหารการศึกษา* นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่1-5
- วุฒิไกร เลื่อนแป้น (2547) “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการจัดแหล่งการ
เรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต
3” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วินัย ไพอารมณ (2547) “การจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัด
เชียงใหม่” การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- วรจักร ใจแก้ว (2554) “การศึกษาสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด” วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวัจฉ์ (2545) *แหล่งเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และ
หลักสูตรสถานศึกษา* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เมธิทิส หน้า 23
- ศิริพร กองแก้ว (2548) “สภาพและปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนในสังกัดเทศบาล
จังหวัดลพบุรี” วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพมหานคร บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
- ศิริพร จิตอารีย์ (2549) “การจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่”
การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ (2555) *การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กรณีศึกษาในต่างประเทศ*
วารสาร กศน. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. หน้า 10
- สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์ (2546) *การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา* ใน
ประมวลสาระชุดวิชาการจัดการสถานศึกษา หน่วยที่ 1 หน้า 155-168 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์
- สุนทร สุนันท์ชัย (2545 ก) *คุณลักษณะของนักการศึกษานอกระบบ* ประมวลสาระชุดวิชา
ประสบการณ์วิชาชีพมหาบัณฑิตการศึกษานอกระบบ นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 1:2-26

- _____ (2545 ข) *ความรู้พื้นฐานการศึกษาตลอดชีวิต* เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษ
ตลอดชีวิตและการศึกษานอกระบบ นนทบุรี โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 1:15
- สุมน อมรวิวัฒน์ (2544) *กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ*
กรุงเทพมหานคร
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542) *มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมาลี สังข์ศรี (2543) *การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 ในรายงานสรุปการ
สัมมนา เรื่องนโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย จัดโดย สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ วันที่ 26 พฤษภาคม 2543 โรงแรมหลุยส์แพเวียร์น
กรุงเทพมหานคร หน้า 6-8*
- สุมาลี สังข์ศรี (2545) *ปัญหาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการศึกษาอกระบบ ประมวลสาระชุด
วิชาสัมมนาปัญหาและประเด็นการศึกษาอกระบบ นนทบุรี*
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 4:131
- _____ (2548) *การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต:พิพิธภัณฑ* รายงานการวิจัย
กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 19-20
- สิริยุพา ศกุนตะเสถียร (2545) “การบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด
นครปฐม” วิทยานิพนธ์ ค.ม. สถาบันราชภัฏนครปฐม ไทยวัฒนาพานิช
- สรวงทิพย์ ภูักฤษณา (2541) “การรับรู้บทบาทที่กำหนด บทบาทที่คาดหวัง และบทบาทที่ปฏิบัติ
จริงของพยาบาลที่ ปฏิบัติงานในสถานอนามัย เขตภาคตะวันออก” วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพมหานคร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2544) *Child Centered : Stroyline Medthod :การบูรณาการ
หลักสูตรการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ* กรุงเทพมหานคร ภาพพิมพ์
- _____ (2545) *วิธีจัดการเรียนรู้ : เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการเรียนรู้
โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์
- สำนักงาน กศน. (2551) *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์
กศน. หน้า 17*
- _____ (2555) *การศึกษากรณีตัวอย่าง:การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในต่างประเทศ*
กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) “*พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542*” กรุงเทพมหานคร
- _____ (2543) *รายงานสรุปการสัมมนา เรื่อง นโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของ
ประเทศไทย จัดโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ วันที่ 26
พฤษภาคม 2543 โรงแรมหลุยส์แพเวียร์น กรุงเทพมหานคร หน้า 51-52*
- _____ (2545) “*พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.254 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ.2545*” กรุงเทพมหานคร

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) *แผนหลักโครงการ "หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน" Master Plan of Lab School Project* กรุงเทพมหานคร สำนักงานฯ
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) *รายงานการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการแหล่งเรียนรู้ในปี 2549- 2550* สำนักงานประเมินผลการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
- _____ (2553) *รายงานสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ* กลุ่มงานมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553) *คู่มือการปฏิบัติงานของครู กศน.ตำบล* สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง (2555) *"คำสั่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดระยอง เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอวังจันทร์"* สั่ง ณ วันที่ 9 มกราคม 2555
- สำนักงาน สมศ. (2554) *ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ/เขต*
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2548 ก) *การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห้องสมุดประชาชน รายงานการวิจัย สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภา*
- _____ (2548 ข) *การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต:สวนสาธารณะ* รายงานการวิจัย กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- อภิเดช สิงห์เสนี และคณะ (2548) *การจัดการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต:สวนสัตว์* รายงานการวิจัย สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการ
- Cropley, A.J (ed.) (1979) *Lifelong Education A Stocktaking Hamburg*: Unesco Institute for Education
- Griffith, William(1970) "Adult Education Institutions" in *Handbook of Adult Education*. New York :Macmillian Publishing Co.Inc.,.
- Indriyanto.B. (1993). *The Relative Contribution of Home and Community Resources to Primary Student Achievement in Indonesia (Home Resources)*. Dissertation Abstracts International. 3418-A.
- Peterson, Richard (1980) "Present Sources of Education and Learning." In *Lifelong Learning in America* Washington: Jossey – Bass Publishers.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้เชี่ยวชาญ นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ
 ประวัติการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การวัดและประเมินผลการศึกษา)
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง การประเมินและการวิจัยการศึกษา
 ตำแหน่ง ครูชำนาญการ
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน สถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค
 ตะวันออก อำเภอมือง จังหวัดระยอง
2. ผู้เชี่ยวชาญ นางบังอร ฝ่ายสัจจา ผู้อำนวยการ กศน.อำเภอนมสารคาม
 ประวัติการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ (ชำนาญการพิเศษ) กศน.อำเภอนมสารคาม
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนมสารคาม
 จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. ผู้เชี่ยวชาญ นางสาวพัชยา ทับทิม
 ประวัติการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบโรงเรียน)
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ(ชำนาญการพิเศษ) กศน.อำเภอท่าตะเกียบ
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเกียบ
 จังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ 145

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๘ มีนาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคตะวันออกเฉียง

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษาวិชาเอกการประเมินการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหารศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้ การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ นั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้นางสาวพนิตตา กิจจนศิริ ตำแหน่งครูชำนาญการ ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือ การศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0 -2504-8505

โทรสาร. 0 -2503-3566 -7

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ 145

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

28 มีนาคม 2556

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพนมสารคาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา วิชาเอกการประเมินการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้รับอนุมัติให้ ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระไว้ขั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ นั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอ ความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0 -2504-8505

โทรสาร. 0 -2503-3566 -7

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ 145

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๘ มีนาคม 2556

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าตะเียบ

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระ จำนวน 1 ชุด

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษาศา
วิชาเอกการประเมินการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้รับอนุมัติให้
ทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหารศูนย์การศึกษาน
อกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ตามโครงการการศึกษาค้นคว้าอิสระที่แนบมาด้วยนี้

การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล
และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระไว้ชิ้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำ
นั้นมีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย ทางสาขาวิชา จึงขอ
ความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้โปรดพิจารณา
ตรวจสอบและให้ความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการศึกษาค้นคว้าอิสระของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับ
รายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี
จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ จินะวัฒน์)

กรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ฝ่ายบัณฑิตศึกษา

โทร. 0 -2504-8505

โทรสาร. 0 -2503-3566 -7

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง
คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง เป็นส่วนหนึ่งของการค้นคว้าอิสระในระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เปรียบเทียบบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

2.แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. ผู้วิจัยจะใช้คำตอบของท่านเพื่อการวิจัยเท่านั้น คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้มาก ขอความกรุณาให้ท่านตอบตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ และจะสงวนคำตอบไว้ในภาพรวมของสถานศึกษา มิได้แจกแจงข้อมูลแต่ละบุคคลจึงไม่กระทบกระเทือนต่อตัวท่าน แต่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ด้วยดี

นางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี

นักศึกษาปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่ตรงกับความเป็นจริง ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

- ( ) ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 ( ) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 ( ) ..พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัครและครู กศน.ตำบล)
 ( ) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
 ( ) ประธานกรรมการสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง ในการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำชี้แจง แบบสอบถามตอนนี้ขอความกรุณาท่านได้โปรดพิจารณาแล้วตอบตามความเป็นจริงว่า ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของท่านมีบทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มาก น้อยเพียงใด โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดด้วยการเปรียบเทียบน้ำหนักดังนี้

- ระดับ 1 หมายถึง มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 ระดับ 2 หมายถึง มีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย
 ระดับ 3 หมายถึง มีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
 ระดับ 4 หมายถึง มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก
 ระดับ 5 หมายถึง มีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อ	รายการ	บทบาทของผู้ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย				
		5	4	3	2	1
	1.การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
1.	กำหนดให้มีการศึกษาความต้องการ การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
2.	กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
3.	กำหนดนโยบายการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
4.	กำหนดให้มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					

ข้อ	รายการ	บทบาทของผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย				
		5	4	3	2	1
5.	แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
6.	การวางแผนสำรวจแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
7.	การจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศในการวางแผนการใช้ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
8.	เปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษาและ ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
9.	การส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการบริหารแหล่งเรียนรู้ ตลอดชีวิต					
10.	กำหนดให้สถานศึกษาปฏิบัติตามแผนหรือโครงการจัด แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
	2. การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
11.	ประชุมชี้แจงให้แก่ครู บุคลากรทางการศึกษา นักศึกษา และประชาชนทราบถึงวัตถุประสงค์และความสำคัญของ แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
12.	การสำรวจ จัดทำระบบทะเบียนแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ เป็นปัจจุบัน					
13.	มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการสำรวจ จัดทำทะเบียนแหล่ง เรียนรู้ตลอดชีวิต					
14.	ส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้มีบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมเหมาะสมต่อการเรียนรู้					
15.	การประชาสัมพันธ์การใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทราบ					
16.	การนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ในการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน					
17.	มีแผนการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
18.	กำหนดให้มีการจัดทำคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
19.	การบริการให้คำปรึกษาแนะนำ อำนวยความสะดวก แก่ ผู้ใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					

ข้อ	รายการ	บทบาทของผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย				
		5	4	3	2	1
20.	การส่งเสริมให้ใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเหมาะสม					
	3. การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
21.	การกำหนดวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
22.	วางแผนการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
24.	กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
25.	นิเทศและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง					
26.	จัดทำข้อมูลการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
27.	นำผลการตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
28.	เปิดโอกาสให้ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
	4. การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้					
29.	มีวิธีการและเครื่องมือประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้อย่างหลากหลาย					
30.	มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประเมินผลในการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้					
31.	มีการประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง					
32.	มีการจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างเป็นระบบ					

ข้อ	รายการ	บทบาทของผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย				
		5	4	3	2	1
33	มีการนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
34	มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต					
35	เปิดโอกาสให้ ครู นักศึกษา และชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนตลอดชีวิต
คำชี้แจง โปรดเขียนระบุปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนตลอดชีวิต

บทบาทของผู้บริหาร	ปัญหาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้บริหาร
1. การวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต (ได้แก่ การกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และมีการแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจน เป็นระบบ เพื่อเป็นการวางแผนดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ)	....
2. การดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต (ได้แก่ การปฏิบัติงานในโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานการบริหารการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้สำรวจแหล่งเรียนรู้และจัดทำข้อมูล สารสนเทศอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และนำแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม)	....

บทบาทของผู้บริหาร	ปัญหาในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหาร
<p>3. การตรวจสอบ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต (ได้แก่ การตรวจสอบและติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ ติดตาม รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบ ติดตาม กระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน)</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>4. การประเมินผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ (ได้แก่ การประเมินผล สรุปผล และรายงานผลการนำแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตไปใช้ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป)</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความร่วมมือ

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๒๒๐

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาชะเมา

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การเรียนชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิพัฒน์ เมฆขจร)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

รักษาราชการแทน

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๒๒๐

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๗ พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ
เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนิคมพัฒนา

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การเรียนชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิพัฒน์ เมฆขจร)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

รักษาราชการแทน

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ ๒๒๐

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๗ พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอปลวกแดง

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิพัฒน์ เมฆขจร)
รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์
รักษาราชการแทน
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ ๒๒๐

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ
เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอแก่ง

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษาศา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการ
พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การ
เรียนชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อ
การศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณา
จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิพัฒน์ เมฆขจร)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

รักษาราชการแทน

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/220

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๗ พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบ้านค่าย

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การเรียนชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตจากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิพัฒน์ เมฆขจร)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

รักษาราชการแทน

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/๒๒๐

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบ้านฉาง

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การเรียนชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิพัฒน์ เมฆขจร)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

รักษาราชการแทน

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

ที่ ศธ 0522.16 (บ)/ ๒๒๐

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๗ พฤษภาคม 2556

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองระยอง

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การเรียนชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธิวัฒน์ เมฆขจร)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

รักษาราชการแทน

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

กลุ่มอำนาจการ

กลุ่มจัดการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย

งานห้องสมุดประชาชน

ที่ ศธ 0522.16(ข)/2556 กิจการพิเศษ

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอวังจันทร์

ด้วยนางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมมฤดี นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง บทบาทในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดระยอง

ในการนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระจาก ผู้อำนวยการศูนย์ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พนักงานราชการ (ครูอาสาสมัคร และครู กศน.ตำบล) ครูศูนย์การ เรียนชุมชน และประธานกรรมการสถานศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการอนุญาตให้นักศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อ การศึกษาค้นคว้าอิสระ ตามวัน เวลา และรายละเอียดที่นักศึกษาเสนอมาพร้อมนี้ หวังว่าจะได้รับความกรุณาจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิพัฒน์ เมฆขจร)

รองประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

รักษาราชการแทน

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

โทร. 0-2504-8505

โทรสาร. 0-2503-3566-7

เบอร์โทรศัพท์นักศึกษา 089-2204726

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ-สกุล	นางสาวอนงค์นารถ เหลี่ยมฤดี
วัน เดือน ปีเกิด	25 สิงหาคม 2516
สถานที่เกิด	อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี
ประวัติการศึกษา	อ.วท. อนุปริญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประยุกต์ วิทยาลัยรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี ศศ.บ ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขา สารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ศษ.บ ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขา การวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี
สถานที่ทำงาน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง
ตำแหน่ง	บรรณารักษ์ปฏิบัติการ

